

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ННІ лісового і садово-паркового господарства

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

ландшафтної архітектури та фітодизайну

_____ проф. Олена КОЛЕСНІЧЕНКО

« ____ » _____ 2025 р.

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Проектні пропозиції щодо ландшафтно-планувальної організації
парку «Верхівський» у с. Верхівка , Гайсинського р-ну, Вінницької обл.»**

Спеціальність 206- Садово-паркове господарство

Гарант освітньої програми

кандидат с.-г. наук , доцент

_____ Олесь ПІХАЛО

Керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи

кандидат біол. наук, доцент

_____ Ірина СИДОРЕНКО

Виконала

_____ Олександра ЯРОВА

КИЇВ-2025

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ННІ лісового і садово-паркового господарства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
ландшафтної архітектури та фітодизайну
_____ проф. Олена КОЛЕСНІЧЕНКО
« ____ » _____ 2024 р.

З А В Д А Н Н Я

На виконання бакалаврської кваліфікаційної роботи студентці
Яровій Олександрі Олександрівні

Спеціальність _____ 206-Садово-паркове господарство

Тема бакалаврської кваліфікаційної роботи Проектні пропозиції щодо ландшафтно-планувальної організації парку «Верхівський» у с. Верхівка, Гайсинського р-ну, Вінницької обл.

Затверджена наказом ректора НУБіП України «11» листопада 2024 р. №2020 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру 02.06.2025 р.

Вихідні дані до бакалаврської кваліфікаційної роботи натурне обстеження об'єкту, фотофіксація, обміри території, літературні джерела, інтернет-джерела

Перелік питань, які потрібно розробити:

- проаналізувати досвід збереження та відновлення історичних парків;
- провести перепроєктний аналіз території;
- надати проектні пропозиції щодо організації та облаштування території;
- охарактеризувати елементи благоустрою території.

Перелік графічних документів: план-схема території об'єкту, опорний план, схема функціонального зонування, план-схема маршрутів руху територією об'єкту, генеральний план, схема, візуалізації проектних пропозицій.

Дата видачі завдання: «11» листопада 2024 р.

Керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи _____ доц., к.б.н. Ірина СИДОРЕНКО

Завдання прийняла до виконання _____ Олександра ЯРОВА

РЕФЕРАТ

Бакалаврська кваліфікаційна робота надрукована на 75 сторінках, містить 55 ілюстрацій, також використано 38 джерел інформації.

У даній роботі розглядається ландшафтно-планувальна організація парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва «Верхівський», історія території, досвід збереження і відновлення історичних парків в Україні та закордоном, аналіз сучасного стану об'єкту, проектні пропозиції щодо його покращення. Приділяється особлива увага на розширення вікової категорії відвідувачів, їхні потреби та культурний розвиток. Це дозволяє відновити гармонійне середовище для відпочинку.

Взята територія для дипломного проекту займає 11,5 гектара. Під час розробки ландшафтно-планувальної організації, запропоновано відновити зонування території відповідно чинного законодавства про Природно-заповідний фонд України [36].

Було проведено передпроектний аналіз парку, на основі якого розроблені проектні пропозиції щодо планувальної організації території та удосконалення композиції насаджень з врахуванням стилістики парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва «Верхівський» в селі Верхівка, Гайсинського району, Вінницької області.

Кінцевим результатом роботи стало створення комфортного середовища, в який входять планувальні елементи, такі як: центральна площа зони історико-культурних об'єктів; зона тихого відпочинку з видовими майданчиками, пірсами, альтанками; прогулянкова зона, що містить літній амфітеатр та прогулянкові доріжки осучасненні додатковими веломаршрутами, прогулянка якими розкриває панорамні паркові картини, з видами на річку Берладинку та галявини доповнені куртинами та групами деревних рослин; зона обслуговування з кафе, що містить відкриту терасу, фуд-корт, велопрокатом. Відновлена дорожньо-стежкова мережа максимально наближена до збережених планів історичного об'єкту. Також особлива увага приділялась збереженню

культурно-історичного значення об'єкту, дотриманню пейзажного стилю у плануванні та композиції насаджень, підсиленню функціональності та естетичній привабливості парку.

Ключові слова: ландшафтно-планувальна організація, проектні пропозиції, функціональне зонування, благоустрій, збереження та відновлення парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	8
ДОСВІД ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ПАРКІВ	8
РОЗДІЛ 2	17
ПЕРЕДПРОЕКТНИЙ АНАЛІЗ ТЕРИТОРІЇ ОБ'ЄКТУ ПРОЕКТУВАННЯ	17
2.1. Загальна характеристика об'єкту проектування	17
2.2. Природні умови району досліджень	19
2.3. Аналіз сучасного стану території	20
РОЗДІЛ 3	28
ПРОЕКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ ПАРКУ «ВЕРХІВСЬКИЙ»	28
3.1. Концепт-ідея створення паркової території	28
3.2. Функціональне зонування та планувальна організація території об'єкта	29
3.3. Об'ємно-просторове рішення території об'єкту	36
3.4. Композиція насаджень території об'єкту	39
РОЗДІЛ 4	46
ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ПАРКОВОЇ ТЕРИТОРІЇ	46
4.1. Малі архітектурні форми	46
4.2. Особливості освітлення території	51
4.3. Облаштування дорожньо-стежкової мережі	55
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва мають велике значення для культурної спадщини України. Дані території являються зразками формування паркових композицій на основі використання природних місцевих умов. Практична цінність старовинних парків на сьогодні полягає в можливості їх використання для відпочинку місцевого населення та має велике значення для розвитку туризму. Дані території привабливі для вивчення спеціалістами як об'єкти з цікавою композицією насаджень та широким асортиментом деревних рослин.

Одним із таких є парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Верхівський», що знаходиться с. Верхівка, Гайсинського р-н, Вінницької обл.

Актуальність теми даної роботи полягає у необхідності збереження та відновленні ландшафтно-планувальної організації парку «Верхівський» Гайсинського району, Вінницької області.

Метою роботи є надання пропозицій щодо збереження та відновлення ландшафтної організації парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Верхівський».

Об'єктом дослідження є парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Верхівський» у с. Верхівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл.

Предмет дослідження – особливості збереження та відновлення ландшафтно-планувальної організації парків-пам'яток.

Для досягнення поставленої мети були встановлені такі *завдання*:

- проаналізувати досвід збереження та відновлення історичних парків;
- провести перепроєктний аналіз території;
- надати проектні пропозиції щодо організації та облаштування території;
- охарактеризувати запропоновані елементи благоустрою території.

Методи дослідження. Під час проведення дослідження та аналізу були використані загальнонаукові методи (аналітичні, описові, узагальнення), натурні методи (ландшафтно-візуальний аналіз, загальний стан насаджень), соціологічні методи (опитування місцевих жителів), спеціальні методи (розробка планів та візуалізації, які включають використання ландшафтної графіки та сучасних графічних програм, такі як – ArchiCAD 26, Realtime Landscaping Architect 2024).

Положення, що винесені на захист, передбачають:

- досвід збереження та відновлення історичних парків;
- передпроектний аналіз території;
- проектні пропозиції щодо організації та облаштування території;
- елементи благоустрою території.

Практичне значення бакалаврської кваліфікаційної роботи полягає в розробці проектних пропозицій щодо організації парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва «Верхівський».

РОЗДІЛ 1

ДОСВІД ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ПАРКІВ

Історія розвитку ландшафтної архітектури в Україні розпочинається з появою парків на території князівств. Території, які належали шляхті й поміщикам, стали місцем для створення парків та садів [2].

Будівництво садів започаткувалось близько 4 тис. років до н.е. у Стародавньому Єгипті. Зазвичай їх розташовували біля палаців, храмів та віл заможних панів, тоді сади були предметом розкоші. Кожній епосі притаманне своє стильове перетворення природних ландшафтів згідно особливостям розвитку культури. В Європі садово-паркове мистецтво зазнало впливу Античності не тільки в плануванні садів, а і в аграрних принципів. Процеси еволюції створення парків активізувалися в епоху Відродження. У той час в парках підкреслювалась художня виразність та поєднувалась з природою [1].

Розвиток садів та парків в Україні відігравали важливу роль протягом всього історичного періоду. Ще до появи християнства, слов'яни змінювали різні природні об'єкти, які знаходились біля храмів. Вони їх називали заповідними гаями, на них заборонялось вирубувати дерева, ламати гілки та косити траву, навіть в деякий час заборонялось їх відвідування [1].

Деяким садам, паркам, мисливським звіринцям вже сотні років існування, багаторазово в них вже змінювались призначення, насадження, архітектурні споруди, мережа доріг і стежок [1].

Великий внесок в історичний розвиток на парки вплинув культурний обмін. Ландшафтна архітектура була доступною для впливу з інших країн і культур, що надало розширенню та розмноженню різних ідей, стилів [2].

Розвиток садово-паркового мистецтва пов'язаний з епохою бароко, на відміну від західноєвропейського різновиду, український характеризується

підкресленою народністю, найбільше виявлена у вітчизняній архітектурі і також в садово-парковому мистецтві.

Паркова архітектура в Україні стосовно стилів змінюється швидше за інші види мистецтва, впродовж одного століття тут відбувся розквіт регулярного, пейзажного, сентиментального та романтичного парку. Саме період XVIII-XIX століття подарував світові взірці неповторного українського паркобудування. Реформа 1861 року вплинула на подальший розвиток парків, темпи будівництва них уповільнились, через позбавлення дешевої робочої сили – кріпаків. Почав цінуватись не зовнішній вигляд парків, а затишок та інтимність в них. Це створило передумови для змішування стилів у садових спорудах, оформлені насаджень, квітників. У другій половині XIX століття почали поєднувати звичайні насадження з рідкісними рослинами, інтродуцентами. Парки стають розкішними, дивують багатством рослинних форм, вражають контрастами, але втрачають цілісність, стає характерною еkleктика. Невеликий регулярний сад поєднується з пейзажним парком [1].

Нажаль часи окупації фашистами українських територій призвели до часткового або повного зруйнування парків, частина дерев були винищені. За часів Радянського Союзу історичні парки України набували нової ідеології [1].

Парк – це можливість створити живий і досконалий витвір мистецтва. Парк – це історія, саме тому історичні парки зберігають та транслюють нам цю історію, це об'єкт культурної спадщини, народне спільне надбання.

Історичні сади та парки набувають статусу пам'яток. Вони включають в свій склад рослини, ландшафт, скульптури, архітектурні споруди, квітники тощо. В Україні налічується всього 88 історичних парків-пам'яток садово-паркового мистецтва загальнодержавного рівня та 426 місцевого значення [1].

Прикладом історичних парків є: найбільший лісовий масив Києва – Голосіївський ліс, він покритий щільним широколистяним насадженням. Він вважається Національним природним парком, розташований у центральній та південній частині Києва, вважається важливим природоохоронним об'єктом. Історичну значущість в лісі має Китаївський археологічний комплекс, що

знаходиться на мальовничих пагорбах, відомий своєю багатою історією та займає важливе місце в археологічних, ландшафтних цінностях України (рис. 1.1) [3].

Рис. 1.1. Голосіївський ліс [4]

Неможливо не навести у прикладах історичних парків України, парк «Софіївка», що знаходиться в м. Умань. Територія з природнім гранітом, пагорбами, з найбільшою кількістю інтродукованих та акліматизаційних рослин Правобережного степу України. Тут поєднали природність і сучасність, в 90-х роках минулого століття в західній частині парку створили практично новий парк, зробили нову вхідну зону з різними інфраструктурними елементами, для обслуговування відвідувачів (рис. 1.2) [5].

Рис. 1.2. Парк «Софіївка» [6]

Далі прикладом історичності є дендропарк «Олександрія», він зберіг головні ландшафтні композиції.

У ньому поєднується галявини, дубовий ліс, водні устрої. Також вібрав у себе архітектуру різних культур, частин світу. Територія займає 400 га, де зібрана велика кількість видів рослин. Парк характеризується галявинами, каскадами, ставками, альтанками, мостами та насиченою дендрофлорою. Тут зберіглись цінні сорти ягідних та плодових рослин, які в той час вважались рідкісними. У теперішній час працівники парку відновлюють насадження, навіть облаштували дегустаційний зал, де відвідувачі можуть скоштувати та придбати фрукти, ягоди, що вирощені в найбільшому дендропарку України. Дендропарк поєднує в собі українські природні ландшафти з класичною архітектурою, що надає відчуття простору та гармонії з природою (рис. 1.3) [7].

Рис. 1.3. Дендропарк «Олександрія» [8]

Важливим парком в історії ландшафтної архітектури є дендрологічний парк «Тростянець», який був заснований у 19 столітті. Є одним із найвидатніших історичних парків, він показує майстерність у формуванні штучних рельєфів. В ньому було створено систему ставків, струмків, лісових масивів, гірок. Даний

парк є прикладом трансформації місцевості за допомогою ландшафтних прийомів (рис. 1.4) [9].

Рис. 1.4. Дендропарк «Тростянець» [10]

Також можна виділити палацово-парковий комплекс «Качанівка», що знаходиться в Чернігівській області. Цей комплекс є прикладом садибного будівництва, де ландшафтний дизайн відіграє важливу роль у формуванні загального художнього образу. Парк є пейзажним зі своїми ставками, алеями, пагорбами, які знаходяться навколо палацу, є чудовим фоном для архітектурних споруд та створює гармонійний ансамбль, що відповідає епосі романтизму (рис. 1.5) [11].

Рис. 1.5. Національний історико-культурний заповідник «Качанівка» [12]

Важливу роль в розвитку історичних парків зробив також закордонний досвід. Прикладом таких парків є:

Версальський парк – найвідоміший приклад регулярного парку, створений за часів французького бароко. Характерний геометричними формами, симетрією, прямими алеями, партерами, скульптурами, фонтанами та використанням топіарного мистецтва. Версаль започаткував велич королівської влади, домінування людини над природою по всій Європі (рис. 1.6) [13].

Рис. 1.6. Версальський парк [14]

Національний парк «Ейфель», знаходиться в Німеччині на природоохоронній території. Характеризується щільними лісовими насадженнями, озерами та струмками. Особливу увагу приділяють дикій природі, оскільки на цій території проживає велика кількість рідкісних видів звірів та зростають цінні рослини (рис. 1.7) [15].

Рис. 1.7. Парк «Ейфель» [16]

Одним із найвпливовіших пейзажних парків можна виділити парк «Стоу», що знаходиться в Англії. Характеризується природними ландшафтами з м'якими обрисами, відсутністю прямих ліній та регулярності, грецькими храмами, павільйонами, ставками, що створюють ідилічні картини. Стоу є прикладом англійського пейзажного стилю, який відійшов від симетрії французьких парків і відтворив природний ландшафт. Даний стиль мав великий вплив на розвиток паркобудівництва по всьому світу (рис.1.8) [17].

Рис. 1.8. Парк «Стоу» [18]

Досвід збереження та відновлення історичних парків України демонструє важливі досягнення та показує свою багатогранність. Яскравими прикладами успішної реставрації та унікальних зразків садово-паркового мистецтва парків було наведено вище, починаючи від строгих регулярних прийомів до пейзажних композицій. Дані парки відіграють важливу роль в збереженні історичної та культурної спадщини, також є освітніми центрами. Ці парки ілюструють підхід збереження природних ландшафтів в місті та надання багатофункціонального використання. Це демонструє тенденції сучасного ландшафтного дизайну, коли все зміщується від трансформації до збереження біорізноманіття та їхнього взаємного співіснування з урбанізованим світом.

Для надання оцінки загального стану існуючої території об'єкту та внесення ряду проектних пропозицій, було проведене дослідження існуючого стану парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Верхівський», що належить до природно-заповідного фонду України. Проведене дослідження спрямоване на вивчення історичного значення об'єкту, етапи його розвитку та організації. Розробити методи покращення та відновлення парку для сільських жителів та відвідувачів села.

Дана територія належить до природно-заповідного фонду України, підстава: Постанова РМ УРСР № 105, загальна площа парку – 25 га [35].

Об'єкти, що мають екологічні, наукові та історико-культурні цінності знаходяться під комплексною охороною. На таких землях забороняється будь-яка діяльність, яка негативно впливає на стан даних територій або заважає їхньому цільовому призначенню [36].

Висновки: Аналіз збереження та відновлення історичних парків, показує що в Україні ландшафтна архітектура охоплює широкий спектр стилів та прийомів, починаючи від малих садибних до великих дендрологічних комплексів, кожен з них має свою екологічну та пейзажну цінність.

Для того щоб відновити та зберегти потрібно не лише фахової реставрації архітектурних елементів і рослинних композицій, а й досліджень, фінансування, управління та залучення громадськості.

Не дивлячись на успішність, багато історичних парків досі стикаються з антропогенним впливом, кліматичними змінами, недостатнім фінансуванням, а також наслідками військових дій, що вимагає нових підходів до відновлення та збереження парків України.

Українські історичні парки мають великий потенціал серед туризму, але нажаль він до кінця нереалізований. Збереження та відновлення має не тільки розглядатись з точки зору охорони спадщини, а й з інвестиції в розвиток туризму, щоб набувати доходів для подальшого розвитку та утримання парків. Створення, покращення екскурсій, екологічних стежок, проведення різних заходів, майстер-класів сприятиме підвищенню свідомості, ставлення до природи та історії, а також залучення молодшого покоління відвідувачів.

Досвід українських парків є важливим для ландшафтної архітектури у всьому світі, тому що він є прикладом вміння адаптувати прийому ландшафтного дизайну до різних кліматичних та історичних умов. Теперішні принципи та розвиток є запорукою збереження природної, історичної, культурної спадщини для майбутніх поколінь.

РОЗДІЛ 2

ПЕРЕДПРОЕКТНИЙ АНАЛІЗ ТЕРИТОРІЇ ОБ'ЄКТУ ПРОЕКТУВАННЯ

2.1. Загальна характеристика об'єкту проектування

Запроектований об'єкт знаходиться в селі Верхівка, Гайсинського району, Вінницької області.

Загальна площа «Верхівського парку» займає 25 га, для проектування парку було взято 11,5 га, на яких знаходиться центральна площа, палац та вся історична частина. Ділянка перебуває в комунальній власності Ободівської сільської територіальної громади. Із східної сторони об'єкту розташована річка Берладинка, із західної – вулиця Польова, із південної – вулиця Шкільна, а з північної – інша частина парку (рис. 2.1). На території переважно складний рельєф. Надземні та підземні комунікації в селі: лінії електропередач та газопровід [20].

Рис. 2.1. Місце розташування території об'єкту проектування [34]

Історична довідка. У XVII ст. землі села були загарбані польськими магнатами. В той час багато маєтків належало графу Феліксу Потоцькому. У тому ж столітті Верхівські землі та їх мешканців Потоцький подарував поміщику графу Собанському. У 1861 році граф почав будівництво палацу на території парку, яке велось з 1861 по 1894, в якому поєднали елементи романського та пізньоготичного архітектурних стилів. Одночасно з будівництвом палацу на громадському вигоні проводилась закладка парку на площі 21 га деревами, які привозились у зрілому віці з різних місцевостей України і Західної Європи. До 1917 року в маєтку жили брати Генріх та Вітовт Собанські [19].

Під час революції 1905 року комітет незалежного селянства на чолі Олександра Копачинського наділяє поміщицьку землю селянам, бере під свій захист палац і парк [19].

У 1917 році пани Собанські залишили свої землі і виїхали до Польщі, де при втечі загинули, а палац був підданий погрому. Завдяки Григорію Котовському палац був взятий під охорону. В колишньому поміщицькому маєтку було створено кінний завод, а в 1921р. на його базі відкрито школу сільськогосподарського учнівства, вона проіснувала до 1926 р. У тому ж році після ліквідації с/г учнівства агропрофшколі було передано панський палац і садибу, у якій був розміщений технікум, який проіснував до 2021 року [19].

У 1930-1932 років населення Верхівки об'єдналось в три колгоспи, багато жителів були «розкуркулені» - їх майно відібрали, будинки розвалили, чоловіків засудили та відправили до Сибіру, а жінки та діти залишились без дому і засобів існування. Населення також постраждало від Голодомору [19].

У останні роки перед Великою Вітчизняною війною Верхівському технікуму було передано майно ліквідованого Вінницького с/г технікуму, а сам технікум був одним з найкращих навчальних закладів України. Під час війни землі села були в окупації, в корпусах навчального закладу жили румуни й учні румунської с/г школи. Але, за свідченням місцевих жителів, під назвою с/г школи ховалась школа для підготовки диверсантів з румунської молоді, а в башті флігеля технікуму в 1943р. радянські парашутисти встановили радіостанцію, яка

передавала інформацію на Велику землю. Вже 14 березня 1944 р. територія с. Верхівки була звільнена від окупації, військами II Українського фронту [19].

З 1922 року в маєтку був створений сільськогосподарський технікум, який проіснував до 2021 року [37].

Сьогодні Верхівка – це село, що входить до складу Гайсинського району Вінницької області, яке налічує 1261 жителів та має площу 3,6 км². Для населення працює дитячий садок, школа, п'ять магазинів, медичний пункт, будинок культури [19].

2.2. Природні умови району досліджень

Регіон, в якому знаходиться дана територія належить до лісостепової зони, має помірно-континентальний клімат, формується під впливом повітряних атлантичних мас. Характеризується клімат відносно м'якою зимою та теплим вологим літом. Середня температура січня -5°C , липня $+20^{\circ}\text{C}$; річна кількість опадів: 520–590 мм, з них 80 % випадають в теплий період. Сніговий покрив на території з'являється у другій декаді грудня і сходить наприкінці березня. Середньорічне число днів зі сніговим покривом до 98. Висота снігового покриву (середня з найбільших декадних висот), у зв'язку з частими відлигами, невелика і складає 10-15 см; найбільша досягає 45-50 см. Вегетаційний період триває 215 днів у році [21].

На даній території зимою, весною та восени переважають південно-західні вітри. Влітку активізується азорський максимум і збільшує повторюваність західних вітрів. Циклонність особливо активно виявляється в зимовий період, тоді спостерігаються вітри різних напрямків. Істотну роль у процесі посилення вітру грає рельєф місцевості та висотні відмітки [21].

Максимальна швидкість вітру, складає 16-20 м/с, в окремі роки – досягає 24-28 м/с, пориви до 30 м/с. Температура повітря: середньорічна $+8,9^{\circ}\text{C}$, максимальна $+38^{\circ}\text{C}$, мінімальна -31°C , при ожеледиці -5°C . Середній тиск

повітря – 743 мм ртутного стовпа. Ґрунт здебільшого опідзолений. Переважають чорноземи, сірі та опідзолені ґрунти [21].

Рівень ґрунтових вод коливається від 2 до 5 метрів в долинах і поймах річок до 20 метрів на підвищеннях. Річки Вінничини належать до басейнів трьох основних рік України – це Південний Буг, Дністр та Дніпро, на басейни яких припадає близько 62, 28 і 10% території області. У басейні Південного Бугу впадає 6580 малих річок, приблизна загальна довжина 20 тис. км, середніх річок – понад 1,6 тис. км довжиною та 1 велика – Південний Буг, довжина річки становить 806 км. Річка бере свій початок на Волино-Подільській височині і впадає в Дніпро-Бузький лиман Чорного моря. Щодо гідрологічних умов села Верхівки загалом, вона розташована в басейні річки Берладинка, та біля території знаходиться ставок [22].

2.3. Аналіз сучасного стану території

Щоб оцінити територію «Верхівського» парку було проведено передпроектний аналіз об'єкту. Аналіз сучасного стану території дав можливість оцінити місцевість, природу, існуючого насадження, рельєф та стан алеї, доріжок, палацу, тощо (дод. А, табл.1).

Територія взятого існуючого парку належить за розмірами до великої, загальна площа об'єкту займає 11,5 га. Це горбиста місцевість, із мішаними насадженнями та прилягаючою до неї річкою (дод. А, рис. 1).

Мікроклімат парку формується зі складного рельєфу та великою кількістю деревних насаджень, масивів. Ділянка освітлена на головній площі та на стадіоні, а інша частина в більшості притінена. Оскільки територія підвищена та знаходиться біля ставу, їй притаманні заморозки та приморозки.

Ділянка сформована з мішаного насадження, основу якої складають деревні та лугові насадження. Деревні: дуб звичайний (*Quercus robur* L.), береза звичайна (*Betula pendula* L.), горіх сірий (*Juglans cinerea* L.), дуб червоний

(*Quercus rubra* L.), сосна веймутова (*Pinus strobus* L.), клен сріблястий (*Acer saccharinum* L.), граб звичайний (*Carpinus betulus* L.), горобина звичайна (*Sorbus aucuparia* L.), бундук канадський (*Gymnocladus dioica* L.), чубушник (*Philadelphus* L.), катальпа бігнієподібна (*Catalpa bignonioides* L.). Лугові: тонконіг лучний (*Poa pratensis* L.), мітлиця тонка (*Agrostis tenuis* L.), пажитниця багаторічна (*Lolium perenne* L.) [20].

Під час проведення ландшафтно-композиційного аналізу території встановлено що 25% об'єкту становлять відкриті простори, 35% - напіввідкриті, 40% - закриті простори.

Основним елементом даної території є історичний палац , який до тепер стоїть не гарному стані. Спереду та зліва нього встановленні клумби, ззаду в поганому стані є сходи та велика кількість хащ, які потрібно розчищати.

Головний вхід в парк зберігся ще від часів поміщиків, який потребує реконструкції. Біля якого з двох сторін знаходяться масиви (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Головний вхід (фото автора)

Із південної та східної сторони території парку знаходиться цегляний паркан, який теж зберігся з часів створення об'єкту (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Вид та стан паркану (фото автора)

Головна алея парку, яка йде від входу до палацу має негативний стан та потребує ремонту (рис. 2.4).

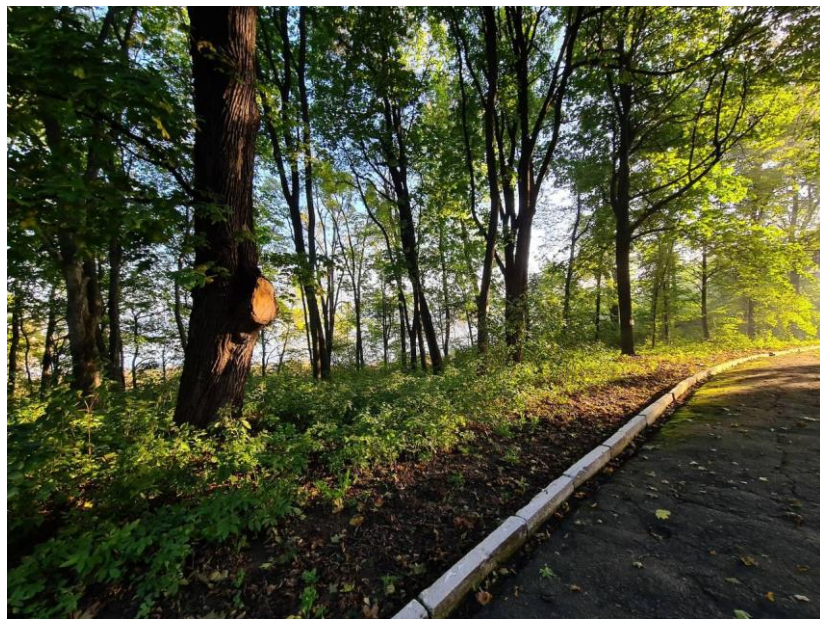

Рис. 2.4. Вид головної алеї парку та насадження (фото автора)

Вздовж всієї алеї зростають насадження із дуба звичайного (*Quercus robur* L.), граба звичайного (*Carpinus betulus* L.), сосни веймутової (*Pinus strobus* L.), клену сріблястого (*Acer saccharinum* L.) (рис. 2.5).

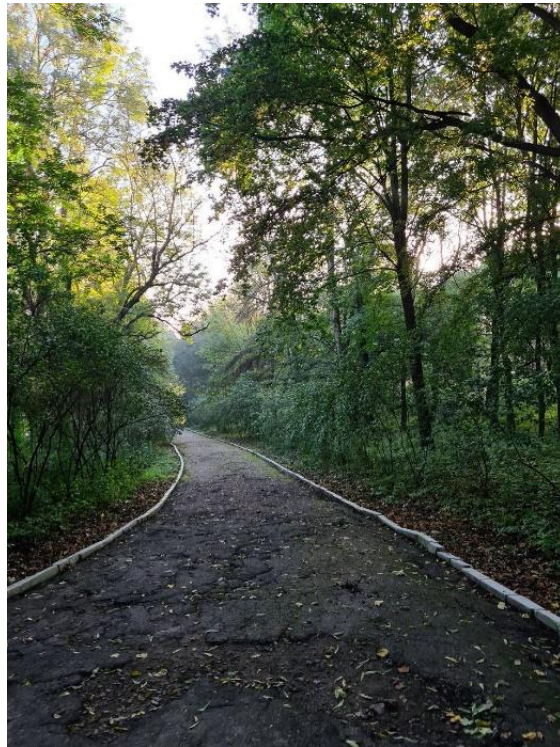

Рис. 2.5. Стан головної алеї парку (фото автора)

Із східної сторони території знаходяться масиви, стадіон, став та берегова лінія (рис. 2.6).

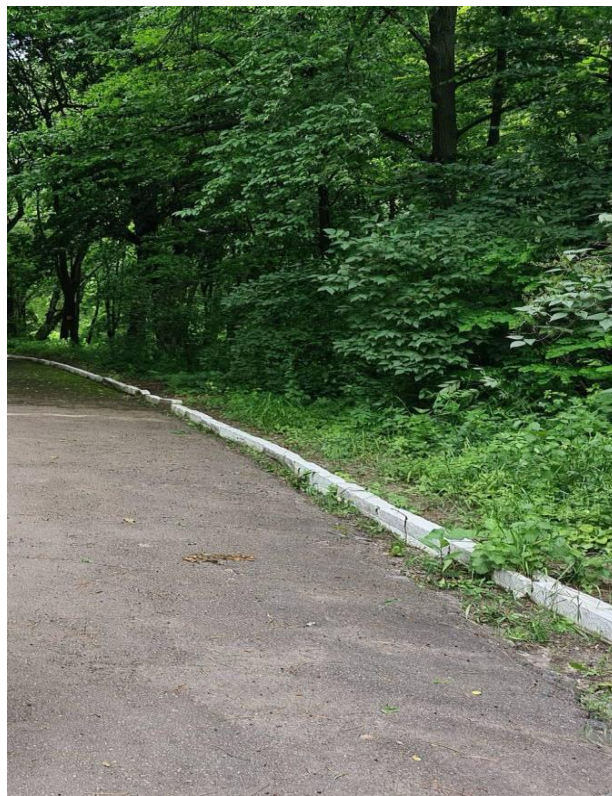

Рис. 2.6. Існуючі насадження по праву сторону алеї (фото автора)

Із правої сторони алеї зростають масиви, через які видніється річка. Найкраще її помітно з території парку восени та взимку. Зі східної сторони також зростають масиви (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Вид на річку зі східної сторони території об'єкту (фото автора)

Біля палацу посаджені дві туї колишніми працівниками коледжу (рис. 2.8).

Рис. 2.8. Вид переднього фасаду палацу (фото автора)

Існуюча головна площа парку зазнала антропогенного впливу (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Вид головної площі (фото автора)

Позаду палацу розміщені сходи, яким потрібно надати реконструкцію, для збереження історичності архітектурних елементів (рис. 2.10).

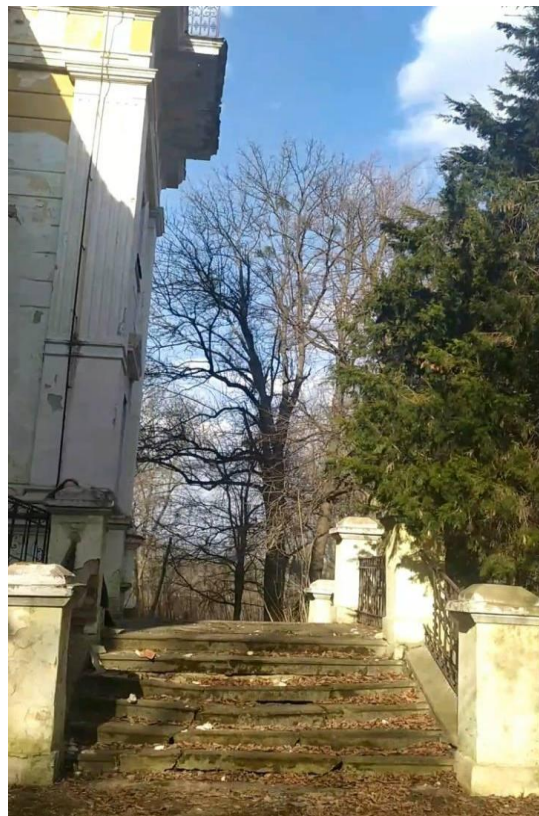

Рис. 2.10. Стан сходів із задньої сторони фасаду палацу (фото автора)

По праву сторону палацу зростають мішані масиви, які потребують часткового розчищення (рис. 2.11).

Рис. 2.11. Стан насаджень із правої сторони фасаду палацу (фото автора)

Із лівої сторони фасаду палацу розміщена клумба, яка потребує доповнення насадження (рис. 2.12).

Рис. 2.12. Клумба біля фасаду палацу (фото автора)

Існуючі клумби були розроблені колишніми працівниками коледжу. Друга із цих клумб знаходиться з передньої сторони фасаду палацу (рис. 2.13).

Рис. 2.13. Клумба біля фасаду палацу (фото автора)

Деревні насадження на даній території в більшості збереглись в гарному стані, але є також дерева які уражені хворобами, присутня суховершинність та трухлявість. У майбутньому планується розчищення, та рубка існуючих дерев та заміна на нові екземпляри.

Висновки:

Проаналізувавши сучасний стан парку було встановлено, що дана територія є комунальною власністю та має 11,5 га площі. Основною частиною парку є територія прилегла до палацу. Територія горбиста, із змішаними насадженнями, до якої прилягає річка Берладинка. Парк втратив привабливість через порушення планувальної організації, великої кількості насаджень поросливого походження, що негативно впливає на об'ємно-просторову структуру та відсутність елементів благоустрою. Відповідно територія оновлення ландшафтно-планувальної та просторової організації, збереження та відновлення історично цінних елементів.

РОЗДІЛ 3

ПРОЕКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ ПАРКУ «ВЕРХІВСЬКИЙ»

3.1. Концепт-ідея створення паркової території

Головна ідея проектних пропозицій – це збереження спадщини, підкреслення природного середовища та додавання елементів осучаснення для розширення вікової категорії відвідувачів. Для відновлення історичної цінності парку необхідно особливу увагу акцентувати на збереженні існуючих історичних елементів території, зберегти природне середовище як основу для подальших проектних рішень та оновити інфраструктурні елементи відповідно до функціонального зонування. Використання зазначених підходів до організації певних зон території має бути спрямоване на розширення контингенту відвідувачів, підвищення функціонального та естетичного комфорту середовища. Основне призначення парку – це відновити і покращити паркову територію, створити об’єкт для відпочинку, прогулянки та культурного розвитку, а також долучити до активності зацікавлену молодь. Завдяки сучасному стану території, яка займає 11,5 га, можемо організувати парк, який покращить культурне життя населення села і за його межами, де відвідувачі зможуть насолодитися природою, історією, різними культурними заходами та просто відпочити від важкого робочого дня.

Ключовими принципами запроектованого історичного парку стануть:

– відтворення історичного контексту (основною ідеєю є не лише зберегти окремі елементи історичного минулого парку, але й відтворити цілісну картинку історичної епохи, якій він призначений. До цього входить збереження та

відновлення рослинності, планування території, малих архітектурних форм, а також створення атмосфери, яка занурює в історичне минуле парку).

– збереження автентичності (передбачає максимальне збереження існуючих елементів території, а саме ландшафт, рельєф, споруди; проектні пропозиції мають базуватися на історичних дослідженнях та поєднуватись з сучасними підходами до ландшафтно-планувальної організації парків).

– гармонійне поєднання з природним середовищем (у ході проектування необхідно врахувати природні особливості території та гармонійно поєднати їх з історичним ландшафтом; важливим аспектом є збереження біорізноманіття території і створення екологічно стійкого середовища).

– просвітницька функція (історичний парк має бути освітнім центром, надавати відвідувачам точну інформацію про історію території її цінність, події та культурну спадщину; має використовувати інформаційні стенди, лекції, екскурсії та квести, розраховані на різні вікові категорії відвідувачів).

Запропоновані принципи сприятимуть розробці проектних пропозицій спрямованих на збереження історичної цінності об'єкту, відновленню ландшафтно-планувальної організації території та підвищенню привабливості її для відвідувачів.

3.2. Функціональне зонування та планувальна організація території об'єкта

Планувальна організація та функціональне зонування територій є ключовим аспектом проектування парку. Вони передбачають оптимальний поділ об'єкту та дає змогу правильності розміщення зон, кожна з яких призначена для певного виду відпочинку та діяльності.

Планувальна організація передбачає взаємодію між зонами, основними елементами парку такі як: доріжки, алеї, майданчики, споруди. Також їхню композиційну єдність, створюючи комфортний, естетично-привабливий та функціонально-ефективний простір для всіх відвідувачів запроектованого парку.

Особливі підходи до зонування мають бути при наданні проектних пропозицій щодо ландшафтно-планувальної організації парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.

Відповідно було розроблено зонування для парку «Верхівський», що врахувало необхідність збереження наявних історико-культурних об'єктів на даній території (рис. 3.1).

Функціональне зонування

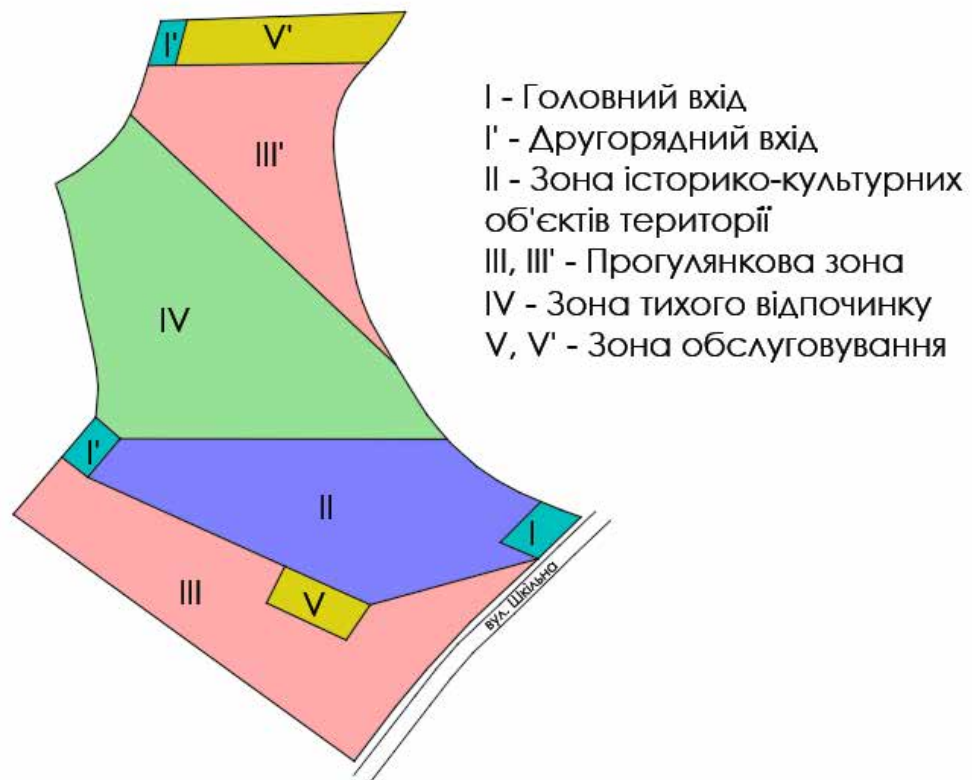

Рис. 3.1. Функціональне зонування території (розроблено автором)

Всі ці зони мають своє функціональне значення, особливості, що дозволяє створити гармонійний та естетично-привабливий простір для будь-якої вікової категорії відвідувачів парку.

Дорожньо-стежкова мережа (див. рис. 3.2) логічно поєднує всі функціональні зони – історико-культурних об'єктів території, прогулянкову, зону відпочинку, та зону обслуговування, входи.

Дорожньо-стежкова мережа

Рис. 3.2. Дорожньо-стежкова мережа (розроблено автором)

Архітектурний ансамбль вхідної арки парку потребує засобів реконструкції та відновлення (рис. 3.3). Біля майданчику перед вхідною групою пропонується влаштування паркувальних місць для велосипедів та автотранспорту. Таким чином підвищується функціональність даної території та одночасно зберігаються історично цінні архітектурні елементи, які було побудовано в другій половині 19 століття. Дорога, що веде до входу на даний час є ґрунтовою і потребує зміни її на м'яке щебенеve покриття для покращення експлуатаційних якостей та поєднання з дорогою вкритою бруківкою, що веде до палацу. З обох боків від входу є щільні насадження, що надає відчуття захищеності, тіні та природнього оточення. Композиція входу спрямовує погляд всередину, що створює візуальний фокус на територію парку.

Рис. 3.3. Головний вхід (розроблено автором)

Головний вхід та центральна площа парку поєднані головною алеєю, яка залишилась з часів створення парку. Алеї запропонований ремонт покриття, пропонується змінити з асфальтного на бруківку, вона облаштована лавками, ліхтарями та сміттєзбірник. Навкруги неї щільний масив насаджень, що надає відчуття інтимності, містики за легендами місцевих жителів (рис.3.4).

Рис. 3.4. Головна алея парку (розроблено автором)

Подорожуючи головною алеєю від входу, можна потрапити на головну площу парку, на якій знаходиться історичний палац братів Собанських,

знаходиться вона в зоні історико-культурних об'єктів території. З передньої сторони фасаду висаджена *Thuja occidentalis* L., попереду палацу створений партер, таким чином відновиться епоха романтизму, яку втратили під впливом людей. Спереду запроєктована велика дугоподібна лавка позаду фонтану, що надає відчуття спокою та рівноваги. Центральна площа має відкритий простір, де відвідувачі будуть відчувати велич, історичність та свободу (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Центральна площа (розроблено автором)

Прогулянкову зону планується розмістити в західній та північно-східній частині парку. До неї можна буде дійти з центральної площі, головної алеї та зони відпочинку. Навколо та в ній будуть розміщені масиви, групи дерев, та рядові посадки. Також планується розмістити амфітеатр, майданчик для медитації та релаксу, велодоріжки, альтанки (рис. 3.6).

Амфітеатр розміщений на місці занепавшого стадіону створеного в радянські часи та займає половину його території. Для розбивки амфітеатру пропонується використати геопластичні прийоми. Амфітеатр пропонується підкреслити рядовою посадкою *Fagus sylvatica* L., на фоні існуючих мішаних масивів. На даній території планується проведення різних історичних заходів,

переглядів фільмів та виступів, що заохотить до відвідування парку різних вікових категорій відвідувачів. На іншій половині пропонується розбити галявину з газоном паркового типу, для відпочинку відвідувачів та проведення сніданків на траві (рис. 3.6).

Рис. 3.6. Амфітеатр (розроблено автором)

Зона для відпочинку розміщена в східній частині парку між прогулянковою та зоною історико-культурних об'єктів території. Пропонує розмістити на ній альтанки, гойдалки на пірсі з виглядом на річку, сад з декоративно-плодових рослин (рис. 3.7).

Декоративно-плодовий сад пропонується розмістити із задньої сторони фасаду палацу, де йде невеликий перепад рельєфу до спуску, там не така щільна посадка існуючих дерев, що дає змогу його там розмістити, додати лавки та природні камені. Тут відвідувачі матимуть можливість насолодитись природним рельєфом, та декоративним садом (рис. 3.8).

Рис. 3.7. Декоративно-плодовий сад (розроблено автором)

Рис. 3.8. Декоративно-плодовий сад (розроблено автором)

Гойдалки плануються бути розміщені на другому пірсі з виглядом на річку, розроблені вони з дерева, на яких будуть рости плетисті рослини, а біля них стоятимуть партери з квітучими рослинами. Це надасть цікавості композиції, збереження історичності та додання сучасних тенденцій.

Зона обслуговування примикатиме до прогулянкової зони та зони історико-культурних об'єктів території (рис. 3.9).

Рис. 3.9. Ресторан із відкритою терасою

У зоні обслуговування пропонується розмістити ресторан з терасою та фут-кордом, покращити інфраструктуру та функціональність використавши МАФи утилітарного призначення, різноманітне освітлення та покриття доріжок і майданчиків. Запропоновані заходи надаватимуть можливість відвідувачам перепочити, після чи під час прогулянки або різних соціально-культурних заходів. Ресторан розроблений із відкритою терасою, на якій знаходяться: лави, фонтан, композиція декоративних насаджень.

3.3. Об'ємно-просторове рішення території об'єкту

Об'ємно-просторове рішення території об'єкту є важливим аспектом в ландшафтній архітектурі надає ефективності використання простору, функціональності та естетичності.

Даний парк є пейзажним, що надає можливість використовувати природні особливості об'єкту, такі як рельєф, річка та існуючі насадження, перетворюючи їх на ключові елементи композиції, створюючи гармонійний образ.

Складний рельєф з перепадами висот, долинами, пагорбами, рівнинами підкреслюється та використовується для гри вертикальних, горизонтальних площин створюючи різноманітні краєвиди. На пагорбах і долинах біля річки пропонується розташувати видові майданчики, що відкриють панорамні види на лісові масиви та річку. Доріжки, стежки огинають нерівності, додаючи динамічності та рухливості пейзажним картинам. Оскільки територія об'єкту має такий складний рельєф, то найкращі види відкриваються з підвищень рельєфу. Вид на центральній площі є панорамний, він відкриває вид на палац, композицію, що розміщена попереду нього та із задньою сторони фасаду на масив через який проглядається річка. Також можна виділити види, що відкриваються на річку, село з двох пірсів та всієї берегової лінії [23].

Прилегла річка займає важливу роль в побудові паркових пейзажів. Її береги оформлюються з урахуванням природності. Пропонується створити місця для відпочинку біля води, пірси та переправи. Також вона впливає на мікроклімат, робить його більш вологим в зоні берегової лінії водою.

Лісові масиви створюють відчуття усамітнення та чудово підкреслюють природній ландшафт парку. Рядові посадки та групи дерев розміщені на відкритих галявинах і на перепадах рельєфу для створення тіні, різних акцентів. Пропонується використовувати дерева з цікавою формою крони, кольором листя.

Під час проведення передпроектного аналізу було виявлено, що лише 25% території займають відкриті простори, 35% - напіввідкриті простори, а 40% - закриті (дод. Б, табл. Б.1). При проектуванні дана об'ємно-просторова організація об'єкту дещо зазнала змін, на скільки це можливо в парках-пам'ятках. Частка закритих просторів трішки зменшилась з 40% до 35%, а відкриті простори збільшились з 25% до 30% [24].

Організація планування історичного парку передбачає створення системи маршрутів, які будуть вести відвідувачів до різних видових точок і куточків парку. З них вони матимуть змогу бачити мальовничі краєвиди і архітектурні

споруди. Маршрути проектуються логічно-послідовними, звивистими, що створює ефект прогулянки природним лісом (дод. Б, рис. Б.1).

Головною домінантою є – збережена історична центральна площа, яка знаходиться на найвищій точці території, на відкритому просторі та має панорамний вид. Площа знаходиться біля палацу, її організація відповідає романтичному та пізньоготичному стилям, з елементами регулярності.

У прогулянковій зоні розміщений запроектований амфітеатр, що стане другорядною домінантою, він не тільки має функцію прикрашення парку, а й займає важливу роль в культурному житті відвідувачів. Розміщений він в пониженні та його територія обрамлена щільними насадженнями, що сприяє шумоізоляції даної території. Дизайн його створений за допомогою геопластики та природнього матеріалу, що гармонійно поєднується з ландшафтом парку. Другорядними домінантами також є – пірси, ресторан, фуд-корт, декоративно-плодовий сад. Вони надають паркові функціональності, естетики та завершеності (дод. Б, табл. Б.2).

Можна зробити висновок, що пропозиції дадуть можливість об'єднати різноманітні простори парку, враховуючи переваги формування різноманітних паркових картин за рахунок наявних закритих, напіввідкритих та відкритих просторів. Що дозволить створити комфортне багатофункціональне середовище для культурного відпочинку і розвитку відвідувачів. Це підвищить ефективність використання середовища, роблячи парк цікавішим для різних вікових категорій відвідувачів.

Ландшафтно-планувальна організація розроблена таким чином, щоб відвідувачі мали можливість переживати різні психоемоційні настрої в різних функціональних зонах парку. Зона історико-культурних об'єктів території: захоплення, зацікавленості, естетичне задоволення; прогулянкова зона: безпеку, врівноваження, радість, величність; зона відпочинку: спокій, гармонія, відчуття релаксу, піднесення; зона обслуговування: комфорт, зручність, задоволення [25].

3.4. Композиція насаджень території об'єкту

Композиція насаджень є ключовим елементом в композиції романтичних пейзажних парків. Вона формує його естетику, функціональність, емоційне сприйняття. У запропонованих рішеннях поєднується пейзажна композиція з елементами регулярності біля історичного палацу.

Вибір рослин для формування паркової композиції залежить від багатьох факторів, це кліматичні умови, ґрунти, рельєф та основна ідея. У композиціях використовуються як аборигенні види рослин, так і акліматизовані інтродуценти, при правильному підборі вони гармонійно поєднуються у парковому ландшафті. Інтродуковані види додають різноманітності, цікавості і вишуканості рослинним композиціям. Також враховуються поєднання різних життєвих форм рослин, декоративність в різні пори року та вимоги до умов зростання.

Існуючі на даний час паркові масиви пропонується доповнити групами, рядовими посадками, алеями та солітерами. Використовується гра кольорами, гармонійними переходами, композиція планується таким чином, щоб забезпечити декоративність парку протягом всього року. Це досягається за допомогою використання рослин різного періоду цвітіння, зміною кольору листя восени, та декоративними хвойними рослинами.

Вживається також чергування відкритих просторів з закритими лісовими масивами, групами дерев, створюючи динаміку освітленості простору, забезпечуючи різноманіття вражень за рахунок гри світлотіней.

Територія біля палацу потребує регулярного типу посадок доповнення квітникового оформлення і партерної частини.

Цікавою ідеєю облаштування території парку є партери створені з *Buxus sempervirens* L. та всередині них посаджена *Rosa Benjamin Britten* L. Вони відновлюють історичність парку та додають регулярності (рис. 3.13).

Рис. 3.13. Партери (розроблено автором)

З лівої сторони фасаду палацу розташована клумба, яка має незадовільний стан, тому пропонується її покращення, за рахунок додавання *Prunus cerasifera* 'Nigra' L., *Cotoneaster lucidus* L., *Dianthus deltoides* L., та встановлення декоративних світильників для підсвічування композиції. У ній домінує центральне дерево з темно-бордовим листям, завдяки цьому привертає до себе увагу на контрасті із світлим палацом, навколо нього висаджені щільні кущі, що слугують фоном для квітучих рослин. Додають кольоровий контраст, легкість і динаміку (рис. 3.14).

Рис. 3.14. Клумба (розроблено автором)

У посадках, що супроводжують центральну дорогу парку представлені: *Quercus robur* L., *Tilia cordata* L., *Acer tataricum* L. Центральна алея іде дугою з'єднує головний вхід і центральну площу з палацом продовжуючись до другорядного входу. Старі дуби, липи, клени надають відчуття захищеності та величності (рис. 3.15).

Восени листя набуває жовтого, червоного відтінку, що надає надзвичайної краси, а навесні та влітку радує відвідувачів своїм насиченим зеленим кольором. Взимку, коли дерева скидають листя, проглядається серед них палац та річка.

Рис. 3.15. Алея (розроблено автором)

Важливу роль в паркових насадженнях відіграють рядові посадки з *Acer platanoides* L. та *Fagus sylvatica* L. Запропоновані в прогулянковій зоні рядові посадки клену утворюють алеї, які є потужними візуальними осями. Дані алеї спрямовують погляд, створюючи відчуття глибини та масштабності, а також акцентують увагу на архітектурні споруди, ландшафтні елементи. Рядова посадка з клену створює ефективний бар'єр для вітру, забезпечує затінення доріжок та зон відпочинку, також є природнім звукоізолятором. Клен гостролистий є найкращим вибором для рядових посадок завдяки своїй витривалості, швидкості росту та декоративності (рис. 3.16).

Рис. 3.16. Рядова посадка з клену (розроблено автором)

Запропонована в прогулянковій зоні рядова посадка з *Fagus sylvatica* L. є одним із найбільш елегантних прийомів у ландшафтній архітектурі, що цінується своєю декоративністю протягом року. Дана посадка формує щільний та високий ряд, який надає враження величі й урочистості. Бук має дуже щільну крону, яка практично не пропускає сонячне світло, це створює прохолодну тінь влітку, покращує прогулянку. Його листя навесні, влітку, восени має червоний колір, що надає декоративності посадки впродовж цього періоду, а взимку, коли листя опадає, оголені сірі стовбури бука, підкреслюють повторюваний ритм рядової посадки (рис. 3.17).

Рис. 3.17. Рядова посадка буку (розроблено автором)

У зоні тихого відпочинку на пірсах пропонується використати модульні квітники вмісджинами *Lavandula latifolia* L., *Pennisetum setaceum* L. та *Lavandula*

angustifolia L., таке поєднання створює візуально привабливий та динамічний простір, що має природній вигляд, який характерний для пейзажного стилю. Композиція побудована на принципі контрасту форм, текстур та кольорів (рис. 3.18).

Рис. 3.18. Квітникове оформлення пірсу (розроблено автором)

Квітникове оформлення запроектовано по периметру основи альтанок в зоні тихого відпочинку. Пропонується висаджувати *Dianthus deltoides* L., для створення яскравого бордюру, що візуально відокремлює альтанку від газону і додає м'якості переходу до природного середовища (рис. 3.19).

Рис. 3.19. Квітникове оформлення навколо альтанки (розроблено автором)

За допомогою квіткового оформлення можна покращити та підкреслити природній ландшафт парку, виділити ландшафтні об'єкти. Прогулянки біля них зменшують стрес та покращують емоційний стан відвідувачів. Квіти надають позитивного настрою, завдяки яскравості кольорів, приємних ароматів [25].

Висновки:

Виходячи з вище наведених аспектів, концепт-ідея збереження та відновлення парку має бути комплексною, ґрунтуватись на принципах ландшафтного розвитку, враховувати історичну цінність та сучасні потреби. Це вимагає поєднання ландшафтної архітектури, історії, культури.

Відновлення має бути делікатним, спрямованим на збереження існуючих історичних елементів та їх доповнення, уникаючи осучаснення саме їх, тому що це зіпсує загальний первісний задум.

Важливо гармонійно поєднати різні стилі парку, наприклад регулярну рядову посадку, партер із пейзажними галявинами або лісовими масивами.

Відновлення насаджень, враховує не лише історичність, а й сучасні екологічні вимоги, стійкість до захворювань, шкідників, антропогенних впливів та кліматичних змін. Використовується різноманітність форм, кольорів насаджень, що забезпечує декоративність і привабливість протягом всього року.

Існуючі масиви, складний рельєф, прилегла річка є основою для формування об'ємно-просторово рішення, використовуючи видові точки та краєвиди місцевості.

Парк є доступним для всіх вікових категорій відвідувачів, запроектовані зони для прогулянок, для відпочинку, різних заходів та культурного розвитку. Історичний парк – це живий музей під відкритим небом. Його відновлення також полягає в екскурсіях, квестах, історичних та культурних заходах, стендах, саме це розповість історію парку.

Аналізуючи потреби відвідувачів, концепт-ідею парку, було запроектовано такі зони: прогулянкова, зона відпочинку, зона історико-культурних об'єктів території та зона обслуговування.

Заради соціального розвитку на території парку запропоновано облаштування функціональних зон враховуючи потребу культурологічного аспекту і зацікавленості відвідувачів. Створення амфітеатру, центральної площі, майданчиків для релаксу, покращення існуючих насаджень, створення комфортних місць для відпочинку, видових майданчиків та берегової лінії з пірсами створить на території атмосферу комфортного перебування та відпочинку.

Удосконалити насадження дозволять алеї, рядові посадки та групи дерев. Також важливим елементом є квіткове оформлення, яке поєднує в собі регулярний та пейзажний стиль, це створить відчуття динаміки та задовольнить естетичні потреби відвідувачів.

РОЗДІЛ 4

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ПАРКОВОЇ ТЕРИТОРІЇ

4.1. Малі архітектурні форми

Розміщення малих архітектурних форм в історичному парку вимагає збалансованих підходів. Оскільки вони можуть як і покращити функціональність парку і комфорт відвідувачів, так і зіпсувати естетичний та історичний вигляд [26].

Саме тому дотримується історичний концепт стилю та обережно додаються сучасні функціональні елементи. Перевага надається природнім матеріалам – дереву, каменю, металу, це відповідає епосі створення парку та гармонійно поєднується з архітектурою елементів. Форми МАФів є простими, стриманими, без надмірної сучасної агресивності. Так само і з кольорами, вони приглушені та природні, що не відволікають увагу від зелених насаджень, архітектурних домінант [26].

МАФи розміщені так, щоб не порушувати основні видові точки, панорами, загальне об'ємно-просторове рішення парку. Вони розташовані біля входів, на алеях, на центральній площі, в прогулянковій зоні, зоні відпочинку, на пірсах, перетинах доріжок, та місцях де вони не прикривають історичні об'єкти та краєвиди [27].

Малі архітектурні форми поділяються на МАФи утилітарного та декоративного призначення, вони мають свою функціональне значення в парках [28].

До утилітарних належать – лавки, сміттєзбірники, альтанки, інформаційні стенди, вбиральні, велопарковки, вони забезпечують комфорт та зручність відвідувачів [28].

Утилітарні МАФи хоч і мають практичну функцію, відіграють важливу роль у влаштуванні комфорту та гармонійного середовища в історичному парку. Правильний вибір, розташування та стилістики надають можливість поєднати функціональність з естетичністю території [28].

До декоративних МАФів належать: альтанки, гойдалки, паркові вази, штучні руїни. Вони підвищують естетичну цінність простору, створюють акценти та передають історичну атмосферу, забезпечують візуальне сприйняття парку та впливають на його стиль [28].

Невід’ємним елементом паркової території є лава. Вона слугує місцем для відпочинку. На території запроектовано лави як і для короткочасного відпочинку, так і для довготривалого. Для виготовлення даної лави (див.рис. 4.1.) створений каркас з дерева. Довжина лави має 2 м, ширина 0,5 м, а висота 0,7 м.

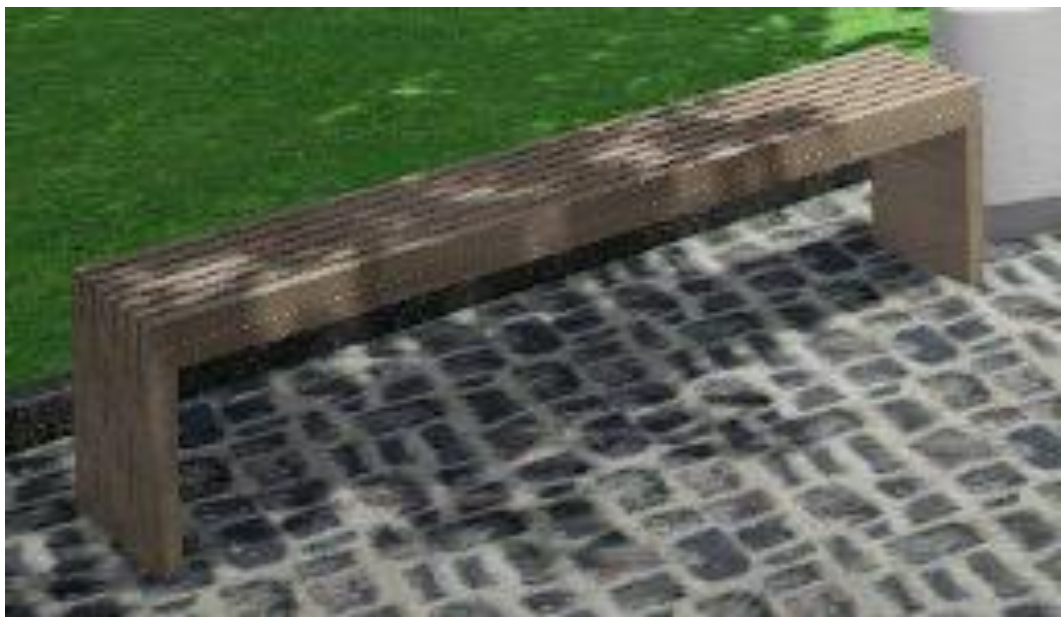

Рис. 4.1. Лава для короткочасного відпочинку (розроблено автором)

Для виготовлення лави довготривалого відпочинку розроблений каркас із металу, та обшитий дерев’яними дощечками, має вигнуту форму. Довжина лави 10 м, ширина 0,7 м, висота зі спинкою 1,3 м (рис. 4.2).

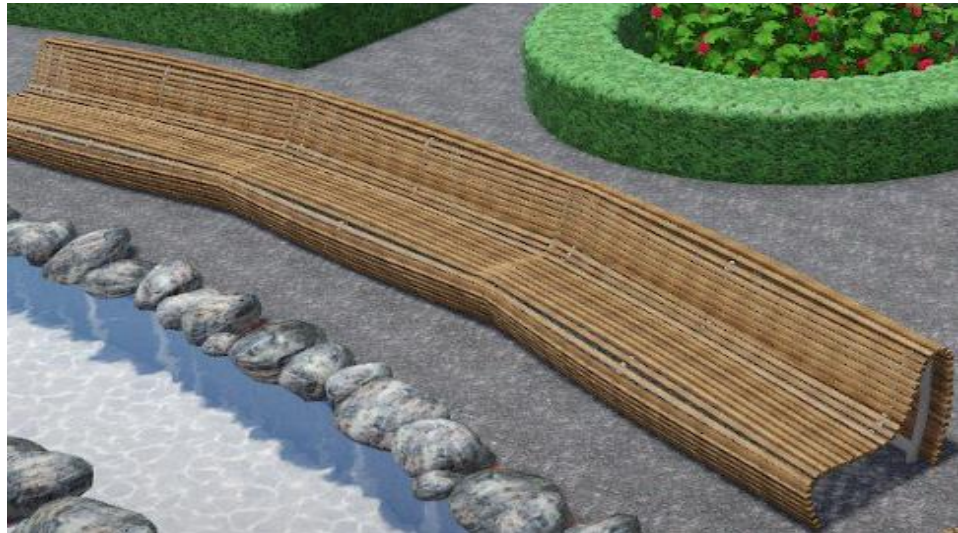

Рис. 4.2. Лава для довготривалого відпочинку (розроблено автором)

Гарним доповненням до даних лав є лави-гойдалки, які розміщені на одному із пірсів парку (див. рис. 4.3). Вона підвішена до каркасу перголи, яка обвита виткими рослинами, що надає композиції природнього, затишного вигляду. Рослинність додає тінь і прохолоду. Конструкція перголи та сама гойдалка виготовлені з дерева, що поєднується з природнім оточенням парку. Довжина її 2,5 м, ширина 0,6 м, висота 2,5 м.

Рис. 4.3. Лава-гойдалка (розроблено автором)

Також в зоні відпочинку та прогулянковій зоні будуть розташовані альтанки. Вони слугують як естетичним акцентом, місцем для відпочинку, спостереженням за природою та місцем для фотографування.

Альтанки мають чітку круглу форму, підкреслюється рядом колон, над якими розташований куполоподібний дах, також має кілька ярусів сходів, що ведуть до її середини. Конструкція виготовлена із білого каменю, це створює яскравий контраст із навколишнім ландшафтом та підкреслює архітектурну виразність (рис. 4.4).

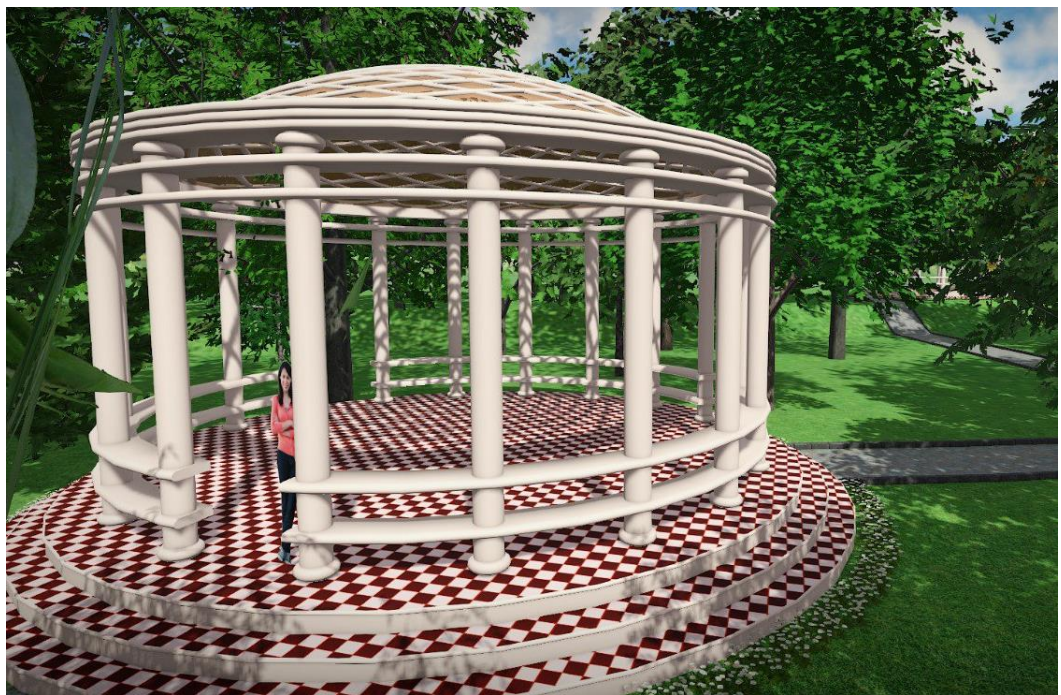

Рис. 4.4. Альтанка (розроблено автором)

Для покращення ландшафтного дизайну парку в прогулянковій зоні будуть розміщені паркові вази з квітами. Їхнє основне призначення – це естетичне оформлення простору, створити динамічні та цікаві композиції. Вони мають класичну форму, виготовлені із бетону та гармонійно поєднуються із пейзажним стилем парку (рис. 4.5).

Рис. 4.5. Паркова ваза (розроблено автором)

По всій території парку розміщена велика кількість сміттєзбірників. Їх основне призначення – збір та утилізація сміття, що є головним для порядку та чистоти на всій території. Даний сміттєзбірник (див. рис. 4.6) має циліндричну форму, виготовлена із світлого бетону, це дає змогу не привертати зайвої уваги та гармонійно поєднуватись із стилем парку. Сміттєзбірники будуть розташовані 1,5 м від лав, на кожній алеї, в зоні обслуговування та відпочинку, що забезпечить комфорт відвідувачів. Саме підземні є сучасним підходом вирішення питання неприємного запаху, зменшення накопичування сміття.

Рис. 4.6. Підземний сміттєзбірник (розроблено автором)

Всі запропоновані малі архітектурні форми витримані в одному стилі, який поєднується з історичністю та сучасністю. Мають не тільки функціональне значення, яке забезпечує комфорт відвідувачів, а й надають естетичної привабливості простору парку.

4.2. Особливості освітлення території

Освітлення є невід'ємною частиною сучасного облаштування парків, має гармонійно вписуватись в загальну концепцію та надавати атмосферу у вечірній період дня. Правильно розроблене освітлення створює безпечне пересування територією, підкреслює архітектурні об'єкти та ландшафтні композиції.

Функціональне освітлення забезпечує достатню видимість для безпечного пересування по доріжках, алеях, площах. Спроектовані ліхтарі з оптимальним розподілом світла, що надає інтимності, мінімалізує сліпуче освітлення [29].

Декоративне освітлення підкреслює окремі елементи парку, створює настрій та атмосферу. Використовуються вбудовані в землю світильники, для підсвічування квіткових композицій, архітектурних фасадів, МАФів [29].

Маркувальне освітлення виділяє небезпечні ділянки, такі як: сходи, перепади висот, показує напрям руху [29].

Головним видом освітлення на даній території є вуличні ліхтарі (рис. 4.7). Вони розташовані вздовж алеї, доріжок та по периметру площ, біля лав.

Виготовлений із нержавіючої сталі, має темно-сірий колір, що не привертає зайвої уваги, висота його складає 3,5м. Він буде обладнаний енергозберігаючими LED-лампами, для збереження енергії (рис. 4.7).

Різноманітні види освітлення сприятимуть комфортному відвідуванню території у вечірній час доби.

Рис. 4.7. Вуличний ліхтар (розроблено автором)

Для підсвічування ресторану заплановано використовувати фасадні ліхтарі. Вони підкреслюватимуть архітектуру споруди та створюватимуть затишну атмосферу в темний період доби. Будуть підсвічувати вхід, терасу, матимуть тепло-білий колір, виготовлені з алюмінію покритою чорною матовою фарбою. Ширина ліхтаря має 25 см, довжина – 15 см (рис. 4.8).

Рис. 4.8. Фасадний ліхтар [30]

Підсвічувати квіткові композиції та групи дерев будуть вуличні ліхтарі прожекторного типу STELLAR Apollo LED та боларди Kanlux ASTRO LED, щоб у вечірній час створити особливу атмосферу. Підкреслюють кольоровість та форми композицій, створюють атмосферу, надають відчуття величності (рис. 4.9 – 4.10).

Рис. 4.9. Прожекторний ліхтар STELLAR Apollo LED [31]

Рис. 4.10. Болард Kanlux ASTRO LED [32]

Важливим при встановленні таких світильників є високий ступінь захисту від вологи та пилу. Це забезпечує надійність роботи в будь-яких погодних умовах. Завдяки якісному матеріалу ліхтарів, система освітлення буде захищена від механічного пошкодження, що надає їй довговічності.

Освітлення амфітеатру відбувається за допомогою вуличного ліхтаря, також прожекторного STELLAR Apollo LED та боларда Kanlux ASTRO LED,

встановлене по контуру, надаватиме яскравого та рівномірного світла як для глядачів, так і для сцени (рис. 4.11).

Рис. 4.11. Освітлення амфітеатру (розроблено автором)

Декоративно-плодовий сад освітлюється болардами Kanlux ASTRO LED, відвідувачі відчуватимуть романтичну атмосферу та захоплення (рис. 4.12).

Рис. 4.12. Освітлення амфітеатру (розроблено автором)

Світильники покращать пересування відвідувачів під час різних заходів у вечірній час та створюють романтичну атмосферу.

4.3. Облаштування дорожньо-стежкової мережі

Облаштування дорожньо-стежкової мережі є важливою при організації історичного парку. Запроектовані доріжки передбачають кільцевий маршрут, повздожній та мають звивисту форму. Ця мережа забезпечує зручне пересування відвідувачів та формує композиційно-планувальну структуру парку. В історичному контексті варто поєднати сучасні вимоги до зручності та принципи збереження автентичності.

Запроектовано на території парку покращення головної алеї, створення кільцевих доріжок та додаткові маршрути (стежки). Основним маршрутом від якого будуть іти всі інші. Це дозволить відвідувачам обирати різні шляхи прогулянок аби дістатись до любої частини парку, прихованих куточків. Ширина головної алеї – 5м, доріжок – 2,5м, стежок – 1,5м. Матеріалом для алей і доріжок обрано натуральну бруківку, сірого кольору. Вона історично там закладена, має переваги в стійкості до кліматичних змін, зношування та довговічності. Таким чином відбудеться оновлення та збережеться історичність (рис. 4.13).

Вздож сторін доріжок будуть закладені бордюри цеглинного типу, матимуть сірий колір як і доріжки. Гарно виглядатиме на фоні газону та зелених насаджень, підкреслить природу ландшафту, додаватиме довершеності доріжкам.

Рис. 4.13. Покриття бруківкою [33]

Також для облаштування доріжок було запропоновано конструкцію представлену на Рис. 4.14.

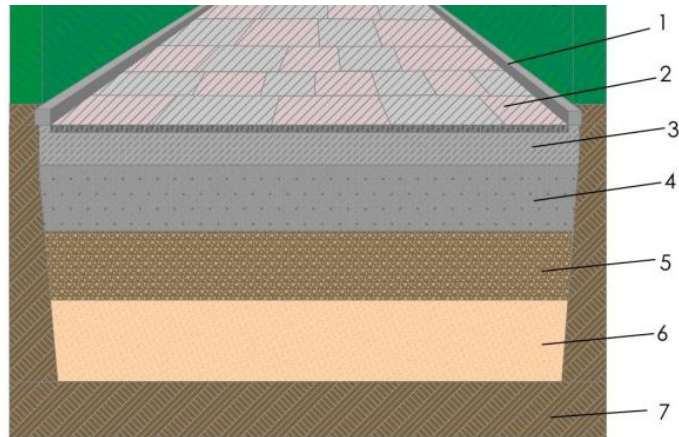

Рис. 4.14. Конструкція доріжки (1 - бордюрний камінь, 2 – бруківка, 3 – суха суміш, 4 – бетон армований, 5 – щебінь, 6 – пісок, 7 – ґрунт) (розроблено автором)

Велодоріжки запропоновані з асфальтного покриття, його переваги полягають в гладкості та рівності поверхні. Надає безпечності, через відсутність швів для дітей і початківців. При правильному укладені, постійному догляді асфальтне покриття може витримувати різні навантаження, зберігати довговічність. Також на велодоріжках зручно пересуватись на самокатах та роликах (рис. 4.15).

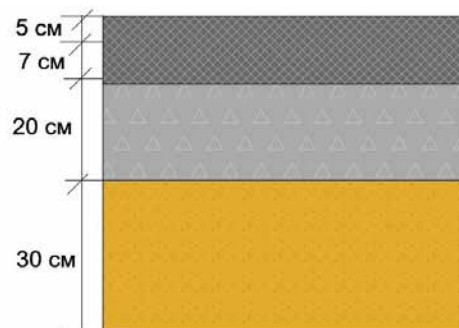

Рис. 4.15. Конструкція велодоріжки (перший шар – дрібнозернистий асфальт, другий – крупнозернистий асфальт, третій – щебінь, четвертий – пісок) (розроблено автором)

Розроблена система доріжок забезпечить комфортне пересування по всій території парку.

Висновки:

Отже, облаштування дорожньо-стежкової мережі в гармонійному поєднанні функціональності, довговічності та збереженні історичності.

Мережа спроектована з урахуванням історичних особливостей та ландшафтного стилю парку. Забезпечує логічне поєднання всіх зон та доступність для відвідувачів. Для покриття доріжок було вибрано бруківку та природній камінь, вони є пріоритетом для алей та майданчиків, завдяки своїй довговічності.

Асфальтне покриття є найкращим вибором для велодоріжок, завдяки своїй гладкості, безпеці, що надає комфорту поїздам для велосипедистів, ролерів та відвідувачів з візочками. Покриття є довговічним та ефективно відводить воду.

ВИСНОВКИ

У представленій бакалаврській кваліфікаційній роботі розроблені проектні пропозиції щодо організації парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва парк «Верхівський» в с. Верхівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл.

Існуючий стан насаджень є задовільним, на окремих територіях, є потреба проведення санітарних та формувальних рубок, через значну кількість порослі та враження окремих екземплярів омелою. Також серед деяких історичних насаджень спостерігається суховершинність, що потребує підсаджування дерев того ж виду для поступової зміни екземплярів, що відмирають. Особливу цінність має складний рельєф території об'єкту, що має природні перепади, що надають мальовничості панорамним видам та видовим точкам.

Проектні пропозиції з організації історичного парку, полягає у збереженні та відновленні природного ландшафту, розкриття історії парку, покращення культурного розвитку відвідувачів.

У процесі проведеної роботи були розроблені схеми передпроектного аналізу, просторових якостей, функціонального зонування території результатом яких стали проектні пропозиції та розроблений генеральний план.

Розглянувши вищезазначені моменти, можна зробити такі висновки:

1. У даній роботі розкрито історичне значення парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва парку «Верхівський» XIX ст., територією в 11,5 га який потребує делікатних підходів ландшафтної організації, також зазнав антропогенного, кліматичного впливу.

2. Відповідно до статусу парку рекомендується виділити такі зони: вхідна, прогулянкова, історико-культурних об'єктів території, обслуговуюча та відпочинку.

3. На основі історичних планів та даних відповідно до стилістики території пропонується змінити планувальну структура системи дорожньо-стежкової

мережі з урахуванням панорамних видів, видових точок по запроєктованому маршруту руху відвідувачів.

4. Виходячи з проведених досліджень пропонується зберегти та вдосконалити існуючі насадження, провівши в деяких місцях розчистку від порослі. Також додати групові та солітерні посадки деревних рослин та квітникові композиції, зокрема: розбити рядові посадки з *Acer platanoides* та *Fagus sylvatica*; облаштувати центральну площу партерами та пірс модулями з *Buxus sempervirens* L., *Rosa Benjamin Britten*, *Pennisetum setaceum* та *Lavandula angustifolia*; додати квітникове оформлення з *Prunus cerasifera* 'Nigra', *Cotoneaster lucidus*, *Dianthus deltoides*.

5. Запроєктовані елементи благоустрою підкреслять об'ємно-просторове рішення території об'єкту. Головними домінантами парку є центральна площа, головна алея та амфітеатр, субдомінантами є пірси, ресторан, фуд-корт. МАФи – лави, ліхтарі, альтанки, гойдалки, смітники, вони надають комфорту та покращують загальну атмосферу, стилістику, естетику парку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Історія розвитку історичних парків в Україні. Стаття: веб-сайт. URL: Історичні парки України. Від історії до сучасності.pdf (дата звернення: 04.04.2024)
2. Історія розвитку історичних парків: веб-сайт. URL: Історичний огляд садової архітектури в Україні: створення великих парків (дата звернення: 17.04.2024)
3. Голосіївський ліс: веб-сайт. URL: Голосіївський національний парк: історія, природа і унікальність – Place Kyiv (дата звернення: 27.02.2025)
4. Голосіївський ліс: веб-сайт. URL: <https://nppg.gov.ua/sites/default/files/2018-04/lisy.jpg> (дата звернення: 27.02.2025)
5. Парк «Софіївка» <https://www.sofievka.org/park/> (дата звернення: 22.03.2025)
6. Парк «Софіївка» : веб-сайт. URL: <https://surl.li/eondcb> (дата звернення: 22.03.2025)
7. Парк «Олександрія» : веб-сайт. URL: <https://kyivregiontours.gov.ua/places/dendropark-oleksandria> (дата звернення: 24.03.2025)
8. Парк «Олександрія» : веб-сайт. URL: https://images.md-ukraine.com/Olexandria_park/opt/Luna_olexandria.jpg (дата звернення: 24.03.2025)
9. Парк «Тростянець» : веб-сайт. URL: <https://vandrivka.com.ua/derzhavnij-dendrologichnij-park-trostryanets-nan-ukrayini-s-shhe-trostryanets/> (дата звернення: 25.03.2025)
10. Парк «Тростянець» : веб-сайт. URL: <https://surl.li/jtlasj> (дата звернення: 25.03.2025)
11. Парк «Качанівка» : веб-сайт. URL: <https://chernihivregion.travel/places/nacionalnij-istoriko-kulturnij-zapovidnik-kacaniivka> (дата звернення: 06.04.2025)

12. Парк «Качанівка» : веб-сайт. URL: <https://f.chernihivregion.travel/photo/396/4qhkj.jpg> (дата звернення: 06.04.2025)
13. Парк «Версаль» : веб-сайт. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Gardens_of_Versailles (дата звернення: 06.04.2025)
14. Парк «Версаль» : веб-сайт. URL: https://static.ogorodniki.com/ogorod/e0/1_e81717b3-3ac2-4b58-887e-0947dfa2d0e0.jpg (дата звернення: 06.04.2025)
15. Парк «Ейфель» : веб-сайт. URL: Головна | Національний парк Ейфель (дата звернення: 09.04.2025)
16. Парк «Ейфель» : веб-сайт. URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/02/Blick_von_Burg_Vogelsang_auf_Tal.JPG/250px-Blick_von_Burg_Vogelsang_auf_Tal.JPG (дата звернення: 09.04.2025)
17. Парк «Стоу» : веб-сайт. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Stowe_Gardens (дата звернення: 06.05.2025)
18. Парк «Стоу» : веб-сайт. URL: <https://surl.li/ysfcpo> (дата звернення: 06.05.2025)
19. Історія села Верхівка: веб-сайт. URL: Верхівка (Гайсинський район) — Вікіпедія (дата звернення: 14.05.2024)
20. Верхівський парк: веб-сайт. URL: Верхівський парк — Вікіпедія (дата звернення: 14.05.2024)
21. Кліматичні умови Вінницької обл. : веб-сайт. URL: <https://gslis.com.ua/pro-nas/kоротка-dovidka.html> (дата звернення: 12.12.2024)
22. Гідрографічна мережа Вінницької обл. : веб-сайт. URL: <https://buvrpb.davr.gov.ua/vodni-resursy/hidrografichna-merezha> (дата звернення: 12.12.2024)
23. Об'ємно-просторове рішення об'єкту території: веб-сайт. URL: Об'ємно-просторове рішення території об'єкту - реферати та учбові матеріали на um.co.ua (дата звернення: 27.02.2025)

24. Сидоренко І. О. Методичні рекомендації до вивчення з дисципліни «Основи композиції» для студентів спеціальності 206 «Садово-паркове господарство» скороченого терміну навчання: [навчальне видання]. Київ: Наукова столиця, 2021. 36 с. (дата звернення: 27.02.2025)

25. Сидоренко І. О. Методичні рекомендації до вивчення з дисципліни «Дизайн середовища» для студентів ОС «Бакалавр»: [навчальне видання]. Київ: Наукова столиця, 2021. 90 с. (дата звернення: 27.02.2025)

26. Малі архітектурні форми: веб-сайт. URL: Малі архітектурні форми в ландшафтному дизайні (дата звернення: 18.05.2025)

27. Малі архітектурні форми: веб-сайт. URL: Малі архітектурні форми в облаштуванні центральної частини парку В. Максимової - реферат (дата звернення: 18.05.2025)

28. Кушнір А. І., Суханова О.А. Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Садово-паркове будівництво» 4-е видання, переробл. та допов. Київ, НУБіП, 2019. 84 с. (дата звернення: 14.05.2025)

29. Паркове освітлення: веб-сайт. URL: Ландшафтне та паркове освітлення (дата звернення: 22.05.2025)

30. Фасадне освітлення: веб-сайт. URL: <https://i.pinimg.com/736x/98/d4/34/98d434a5cca247187853ef133a55d196.jpg> (дата звернення: 22.05.2025)

31. Прожекторне освітлення: веб-сайт. URL: <https://th.bing.com/th/id/OIP.6dUB7b6ftP8VlxE6IUp7wAHaHa?rs=1&pid=ImgDetMain> (дата звернення: 22.05.2025)

32. Боларди: веб-сайт. URL: <https://kanlux.com.ua/media/catalog/category/outdoor-luminaires-bollards-min.png>

33. Покриття бруківкою: веб-сайт. URL: <https://remontu.com.ua/wp-content/uploads/2016/04/e2ef70d8a1e98281247281bb14b7e89d.jpg> (дата звернення: 22.05.2025)

34. Гугл-карта: веб-сайт. URL: Верхівка – Карти Google (дата звернення: 17.04.2024)

35. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва: веб-сайт. URL: Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва України (дата звернення: 20.05.2025)
36. Природно-заповідний фонд України: веб-сайт. URL: Про природно-заповідний фон... | від 16.06.1992 № 2456-ХІІ (дата звернення: 29.01.2025)
37. Верхівський технікум: веб-сайт. URL: <https://surl.li/rlpaxa> (дата звернення: 29.01.2025)
38. Косаревський І.О. Академія будівництва і архітектури УРСР, Інститут теорії, історії, архітектури та будівельної техніки, «Парки України» (прийоми створення паркового пейзажу), Київ: Державне видавництво літератури з будівництва і архітектури УРСР, 1961 р., ст. 26. (дата звернення: 26.02.2025)

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1.

Передпроектний аналіз ландшафтної території

№ п.п.	Характеристика і особливості території об'єкту	Результати аналізу даних
1.	Земельна власність	Ділянка державного підпорядкування Гайсинського району
2.	Місцезнаходження	Вінницька область, Гайсинський район, с. Верхівка
3.	Кращі види, бідні види, неприємні види	Кращими видами є частина на північному заході, заході та південному сході ділянки, оскільки там кращі по стану насадження та вони є інтродукованими видами. Бідні види розміщені біля палацу та на південному сході, через рельєф та роботи працівників колишнього коледжу. Трав'яний покрив в цьому місці майже відсутній. Неприємні види має частина території біля озера, оскільки там вологий ґрунт, через це насадження помирає, також там захаращена територія.
4.	Обриси лісових територій та окремо стоячих деревних рослин. Які дерева з нанесених не підлягають збереженню і які повинні бути прибрані	Лісова територія – відсутня. Дані дерева, які виділені потрібно прибрати, оскільки вони уражені – Омелою.
5.	Рівень ґрунтових вод, паводками за даними природи; неосушені або болотисті місця	Ґрунтові води 3-5 м.
6.	Перешкоди, що знаходяться поза ділянкою з приблизними відстанями до них і з напрямком на них	Із східної сторони парку перешкодою є озеро.
7.	Логічно виправдані райони будівництва – ділянки	Територія має складний рельєф, тому ділянка не містить велику кількість логічно виправданих районів будівництва.
8.	Логічно виправдані точки в'їзду і виїзду	Головний вхід буде розміщений біля дороги, яка проходить біля ділянки, оскільки це найбільш зручний варіант. Також другий додатковий вхід буде знаходитися в західній частині території, біля іншої дороги.

Продовження таблиці А.1.

9.	Сектори, де високі або низькі точки обрію створюють захист від сонця, вітру або, навпаки, підсилюють їх	Територія має складний рельєф, тому захист від сонця та вітру забезпечують масиви, палац.
10.	Схема руху сонця	
11.	Переважаючі вітри і вітерці	Переважаючими є західні вітри, також зустрічаються південні, південно-західні та іноді східні.
12.	Вивчення заморозків, глибоких кишень застійного повітря	Ранні осінні, територія зі складним рельєфом та її більша частина – це відкриті простори, тому глибокі кишень застійного повітря присутні.
13.	Мікрокліматичний аналіз ділянки	Клімат помірно-континентальний з відносно м'якою зимою й теплим сонячним літом, західні вітри. Середньорічна температура повітря коливається між $+6,5$ - $+8^{\circ}\text{C}$, середньорічна кількість опадів – 440-590 мл, відносна вологість повітря – 65%.
14.	Природні деталі, як, наприклад, джерела, незвичайний кущ, добре зв'язаний травянистий покрив землі, товщина чи відсутність дерну, земля зі слідами ерозії, ділянки що осіли і т.д.	–
15.	Найменування та розміщення існуючих дорожніх смуг, розташованих на ділянці або прилеглих до неї територіях	Біля ділянки проходить 2 вулиці.
16.	Розміщення будівель і інших споруд, включаючи фундаменти, підвалини, мости, колодязі, цистерни тощо	Є палац, колодязь
17.	Розміщення всіх стін, парканів, доріг, проїздів, бортових каменів, водостічних лотків, сходинок, доріжок, незамоцнених участків із зазначенням матеріалів мощення або покриття	Є паркан, зруйновані сходи, асфальтована алея.
18.	Рельєф місцевості	Складний
19.	Будь-які інші фактори, що мають особливу важливість для проекту, що пропонується	–

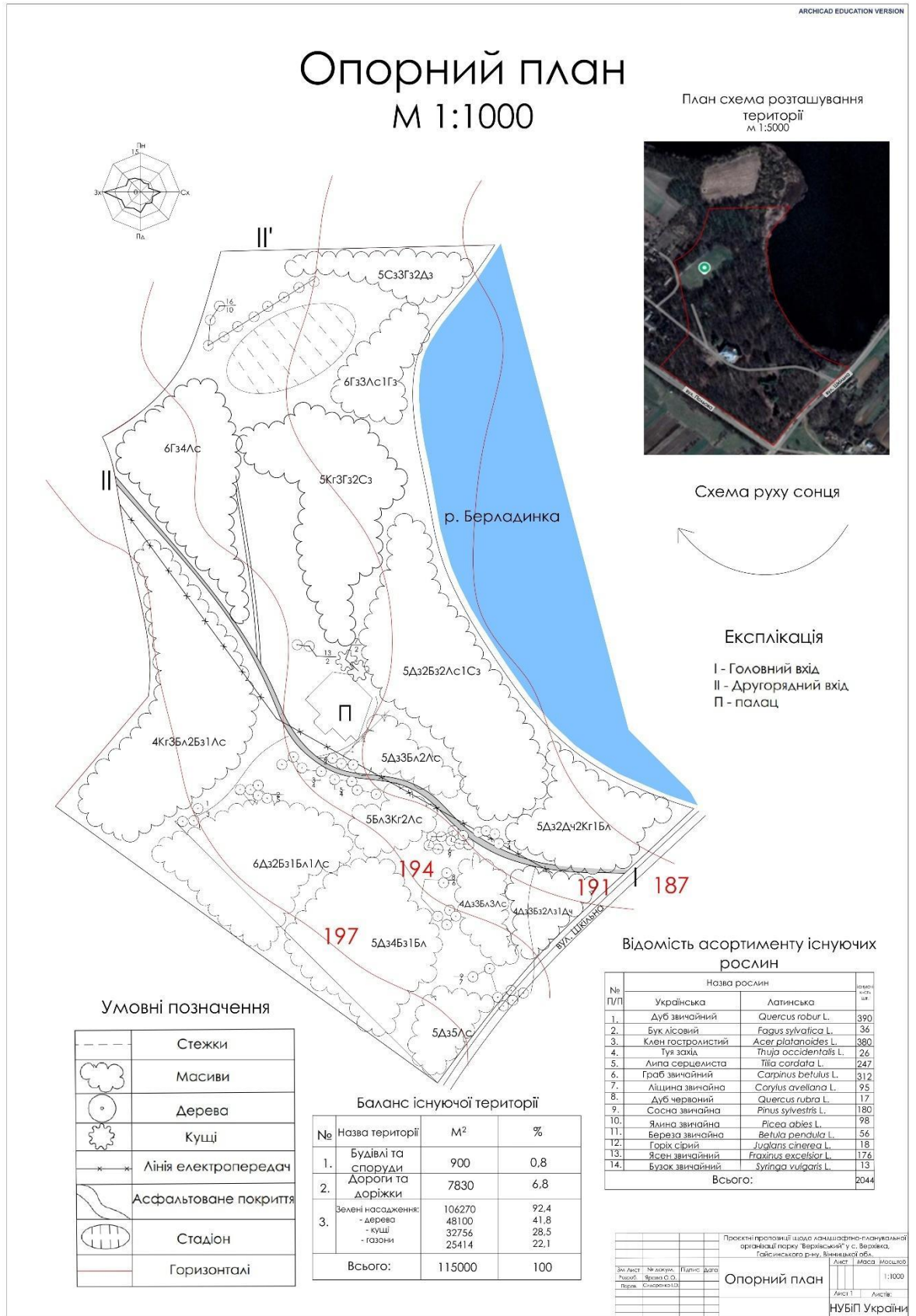

Рис. А.1. Опорний план (розроблено автором)

Додаток Б
Таблиця Б.1.

Аналіз просторових якостей ландшафтної території

№ п.п.	Просторова характеристика території об'єкту	Функціональне призначення території	Просторова якість	Очікуваний психо-емоційний настрій території(чим буде забезпечуватися)	Пропозиції щодо зміни просторових якостей визначеної території
1.	Відкритий простір (25%)	Вхід	Динамічний простір, оскільки територія переважно із складним рельєфом та з невеликою кількістю деревних видів	Піднесене, духовне. Вражаючий масштаб, який переверщує звичайне людське уявлення і занурює в величезний простір.	Простір, який зацікавлює до перегляду інших зон.
		Зона обслуговування	Динамічний простір, оскільки територія переважно із складним рельєфом та з невеликою кількістю деревних видів	Затишок, де можна відпочити. Функціональний, організований.	Простір відкритий.
		Прогулянкова зона	Динамічний простір, оскільки територія переважно із складним рельєфом та з невеликою кількістю деревних видів	Задоволення. Задоволення очікувань, потреб або бажань. Розвиток послідовностей і їх втілення. Гармонійні співвідношення.	Насолодження від природи та масштабів зони.

Продовження таблиці Б.1

		Центральна площа	Динамічний простір, оскільки територія переважно із складним рельєфом та з невеликою кількістю деревних видів	Піднесене, духовне. Вражаючий масштаб, який перевершує звичайне людське уявлення і занурює в величезний простір.	Даний простір буде пов'язаний з виглядом на історичний палац, та повертатиме на декілька хвилину в епоху 19 століття.
2.	Напіввідкритий простір (35%)	Прогулянкова зона	Простір поступово розкривається	Розрядка. Простота. Об'єм може змінюватися за розміром від інтимного до грандіозного.	Достатньо статичний простір, який транслює спокій
		Зона історико-культурних об'єктів території	Простір поступово розкривається	Піднесене, духовне. Вражаючий масштаб, який перевершує звичайне людське уявлення і занурює в величезний простір	Простір, який змінюється та створює враження постійного руху
3.	Закритий простір (40%)	Зона тихого відпочинку	Статичний простір, оскільки територія переважно в масивах, але динамічності додає складний рельєф.	Споглядання. Масштабність не має значення, так як суб'єкт має зануритись в глибини своєї свідомості. Простір має забезпечувати відчуття ізольованості, усамітнення, відчуженості, безпеки спокою.	Достатньо статичний простір, який транслює спокій

Продовження таблиці Б.1

	Прогулянкова зона	Статичний простір, оскільки територія переважно в масивах, але динамічності додає складний рельєф	Споглядання. Простір має забезпечувати відчуття ізолюваності, усамітнення, відчуженості, безпеки спокою. М'яке розсіяне світло. Низькі приглушені потоки звуків, які не сприймаються свідомістю	Достатньо статичний простір, який транслює спокій
	Зона історико-культурних об'єктів території	Статичний простір, оскільки територія переважно в масивах, але динамічності додає складний рельєф	Споглядання. Простір має забезпечувати відчуття ізолюваності, усамітнення, відчуженості, безпеки спокою. Низькі приглушені потоки звуків, які не сприймаються свідомістю	Достатньо статичний простір, який транслює спокій

Аналіз перспектив і модуляцій видів пейзажної картини ландшафтної території

№	Функціональне призначення території	Тип видового розкриття (перспектива, видова точка)	Спосіб обробки виду (збережений, нейтралізований, змінений, акцентований)	Тип пейзажу по сприйняттю	Розмірні характеристики пейзажної картини	Загальні характеристики виду та об'єкту огляду*
1.	Зона історико-культурних об'єктів території	Головна домінанта	Змінений. Оскільки вид відривається на масиви, озеро та пляж	Панорамний	Великі картини	Вид вабить в далечінь, викликаючи бажання охопити його цілком або розглянути якусь частину з нової цікавої позиції.
2.	Зона історико-культурних об'єктів території	Другорядна домінанта	Акцентований. Основна увага на палац	Односюжетний	Малі картини	Вид набуває виразність, основна увага концентрується на палаці.
3.	Вхід	Другорядна домінанта	Нейтралізований. Вид іде на алею до палацу	Двосюжетний	Середні картини	Вид на головний вхід, що продовжений алеєю.
4.	Прогулянкова зона	Видові точки	Збережений	Двосюжетний	Середні картини	Вид можна побачити його широчінь прямим поглядом або охопити його простір

Продовження таблиці Б.2

5.	Зона історико-культурних об'єктів території	Видові точки	Збережений	Двосюжетний	Середні картини	Вид – на частину палацу, центральної частини.
6.	Зона обслуговування	Видові точки	Нейтралізований	Двосюжетний	Середні картини	Вид на збережену природу парку.

Маршрути руху територією об'єкту

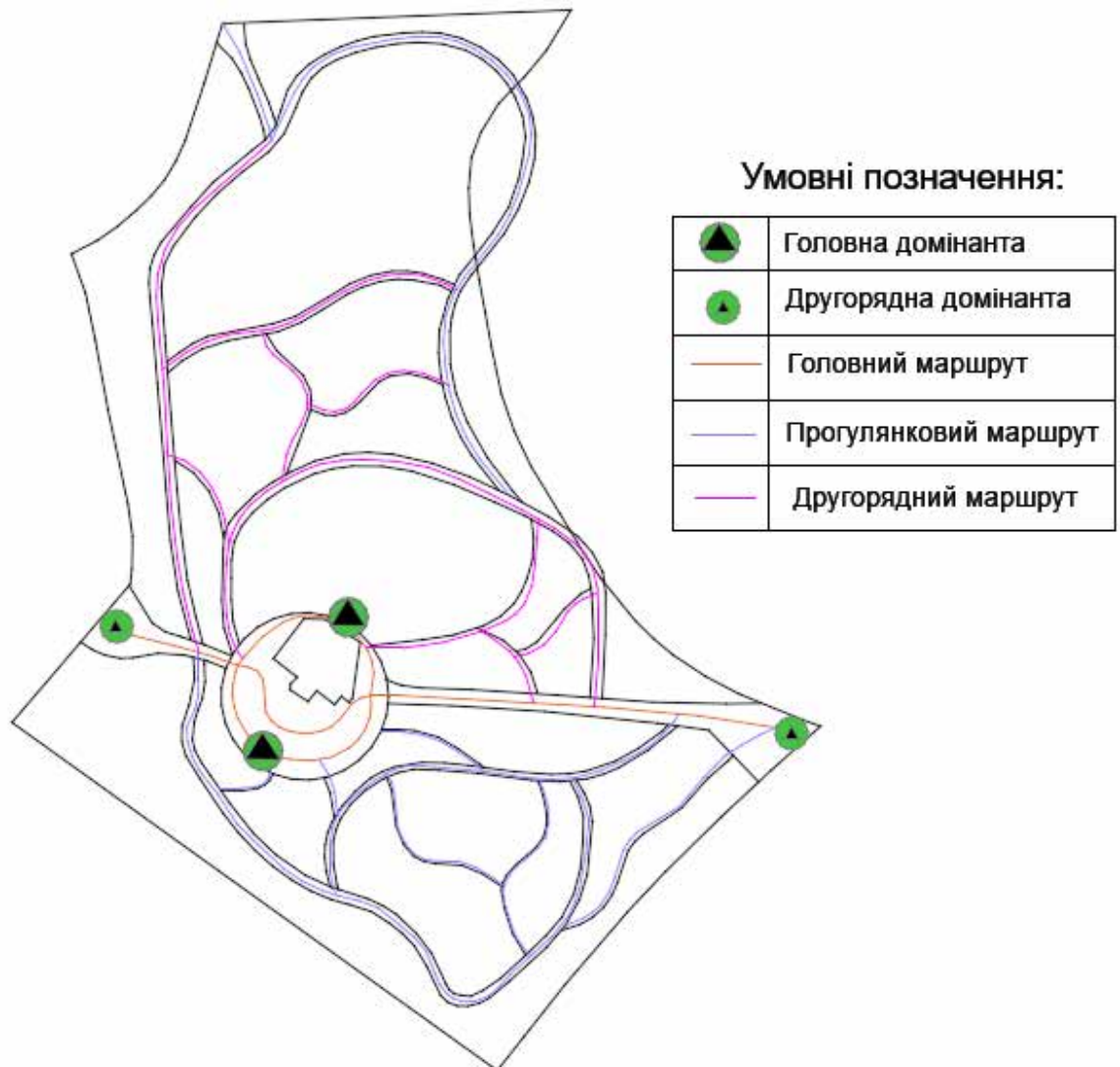

Рис. Б.1. Маршрути руху територією об'єкту (розроблено автором)

Додаток Б
Таблиця Б.3.

Маршрути територією парку.

№ п. п	Функціональне призначення території в межах якої знаходиться маршрут	Тип маршруту (головний, другорядний, прогулянковий, виставковий, пішохідний, велосипедний і т.д.)	Задана кінематика руху в межах маршруту	Фактори що спонукатимуть до руху в межах заданого маршруту	Фактори, що направляють або задають рух відвідувачів у межах заданого маршруту	Фактори що спонукають відвідувачів до відпочинку і зупинки руху в межах заданого маршруту
1.	Зона історико-культурних об'єктів території	Головний	Логічно-послідовна, звивиста.	Наростання руху, зміни простору, красиво, живописно	Розміщення природних або конструктивних форм, намічених графіків руху	Можливість більш повного сприйняття виду, об'єкту чи деталі
2.	Прогулянкова зона	Другорядний	Звивистою, у вигляді дуги або прямого променя	Для відчуття захвату досягнутої висотою, пройденою відстанню, подоланими труднощами, у напрямку до того, що приносить задоволення, до точок входу	Динамічних ліній плану, намічених графіків руху, перешкод, екранів, які поділяють простір елементів	Умови комфорту, відпочинку, обмеження руху, досягнення оптимального положення
3.	Зона відпочинку	Головний	Логічно-послідовною, звивистою, округлою	Зацікавленість, до точок входу, відповідно до графіка руху	Намічених графіків руху, знаків, розміщення природних або конструктивних форм	Можливість усамітнення, повне сприйняття виду, об'єкту чи деталі, умови відпочинку

Продовження таблиці Б.3

		Другорядний	Логічно-послідовною, звиситою, оточеною	Прагнучи до зміни - від холоду до тепла, від сонця до тіні, від тіні до сонця, до того, що збуджує цікавість, у напрямку до порядку в разі втоми від плутанини	Намічених графіків руху, знаків, розміщення природних або конструктивних форм	Можливість усамітнення, можливість більш повного сприйняття виду, об'єкту чи деталі, умови комфорту, розваги або відпочинку
--	--	-------------	---	--	---	---

Схема планувальної та об'ємно-просторової організації території

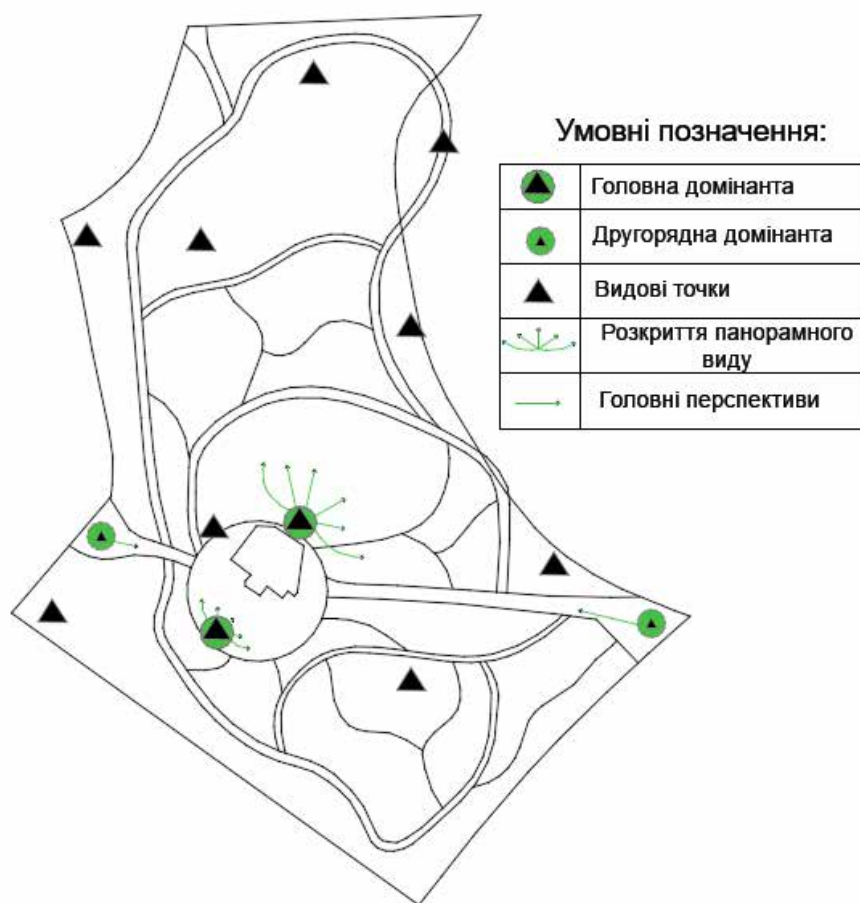

Рис. Б.2. Схема планувальної та об'ємно-просторової організації території
(розроблено автором)